

SCRIITORII ROMÂNI CONTIMPORANI
PAGINI ALESE

ION DRAGOSLAV

NUVELE ȘI SCHIȚE

BUCUREȘTI

Editura literară a „Casei Școalelor”

1921

SCRIITORII ROMÂNI CONTIMPORANI
PAGINI ALESE

I. DRAGOSLAV

NUVELE ȘI SCHIȚE

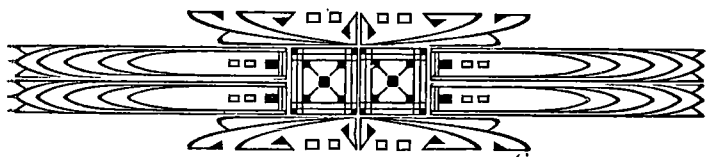

BUCUREȘTI

Tipografia „România Nouă” Th. Voinea, Calea Griviței, 41

1921

NUVELE ŞI SCHITE

ÎNSEMNĂRI DESPRE MINE ÎNSUMI

De nimic nu mi i ciudă să răspund, decât atunci când mă întreabă cineva de vârstă. Eu zic că am douăzeci și atâția ani, unii că am 34—35, iar alții în glumă, îmi spun că am 40.

După față poți da omului, și ani mulți, și puțini. Totul e vorba de traiul ce l-ai dus și de lucrurile și necazurile ce le-ai avut. Eu am întâlnit în viața mea tineri, pe carii-i lăsasem la plecarea mea de-acasă niște băețași prin clasele primare și, după anii petrecuți pe ici pe colo, i-am găsit îmbătrâniți. Așa că n'are însemnătate vârsta decât pentru ofițerul stării civile și pentru oaste.

Dar de mă va întreba cineva unde sunt născut, pot să-i spun că m'am trezit într'o casă din ulița Boianului din Fălticeni, iar părinții mei, oameni bătrâni și mama mea, mi-au spus că m'am născut într'o casă din grădina d-lui Măcărescu, astăzi averea d-lui Gr. Vasiliu, avocat din București.

Tatălui meu îi zice Vasile Sumanariu Ivaciuc, din satul

Liteni din Bucovina, și mamei, Domnica Ciuca din Ilișești, tot din acea țară.

Tot gustul pentru poveste și vers și darul lor, cât îl am, l-am moștenit dela acești doi oameni; și s'a împropătat în sufletul meu, de tata și de un nepot al lui, unul bădița Ilie. Acest Ilie a stat mulți ani la noi cu nevastă-sa, lelița Maria, și iarna-vara, de cum se însera până după miezul nopții, el, împreună cu tata, nu steteau decât de brașoave, iar dacă mai venea și unul străin, îl înhăța și pe acela să spue ceva. De unde le știau, de unde le scorniau nu știu, că traista lor cu povești și năsdrăvăni era veșnic plină.

Cât privește de mama, ea avea un suflet bun și milos, iubia cântecele și florile. Eram acum mărișor, și ea își cânta durerile și bucuriile ei de mamă, și era simțitoare și mlădioasă atât la cel mai mic bine, cât și la toate supărările de nimic.

Casa noastră, cât a trăit ea, a fost un colțișor de raiu pentru mine. De cum se desprimăvăra până la Ziua Crucii, parmaclăcul era verde de bunădimineața ce se ridica cu vremea până la streșini, iar pe la Duminea-Mare, până și prin legume, grădina era un covor însuflețit de tot felul de flori cari de cari mai alese și mai mândre.

Și nu pot să uit pe acești doi făuritori ai ființei mele, nu numai din pricina poveștilor și a gusturilor lor; tata care era nepot și strănepot de preoți, m'a încărcat cu tot felul de povește de a trăi în lumea asta, iar mama mai cu seamă era ahtiată de a-și vedea copilașii, cei mai buni, cei mai cumiți și mai silitori din toți copiii lumii. Prin strășnicia cu care mă creșteau, ei m'au făcut să văd lumea altfel de cum simțeau alți copii.

Din pricina asta, mai târziu, încetul cu încetul, am prins a nu mai lua seama la toate faptele, ce le scorneau sufletele tinere ale prietenilor cu cari copilărisem, și rămăsei gânditor și retras.

Tata, care dorea să mă vadă preot, îmi vorbea despre pământ, despre cer și despre soare, despre bunătățile și răutățile oamenilor, despre ispitele iumii și ale spiritelor rele, și astea se închiegară în sufletul meu, și mă făceau să le pun pe fiecare în câte un culcuș tainic al minții, și din când în când să scot câte una — una, să le gândesc, să le lustruiesc și apoi să le pun tot acolo, ca pe niște lucruri sfinte ce nu pot șede decât în anumite locuri ale bisericei.

Deocamdată să vă spun că, cu cât pășeam cu școala, cu atât gustul de a citi se mărea în mine; când ajunsei în clasa III-a primară, dădû D-zeu și făcûi cunoștință cu o fetică de seama mea, Maria Vasilescu, a unui perceptor din fundul grădinii noastre și cu care am copilărit câțiva ani. Această fată era tare frumușică și tare cuminte, și avea tot soiul de cărți: fel de fel de romane, poezii, romane și istorioare, și veșnic citea, iar când îți vorbea, credeai că e crescută în cine știe ce case mari și școli. Cărțile fetei ăștia mă ispitiră tare mult și, într'o zi îi cerui să-mi dea și mie una să i-o citesc mamei, iar ea îmi împrumută „Ombra”. Și atâta întipărire duioasă mi-a făcut cartea asta, încât fiecare foaie am scăldat-o în lacrimi. Și tot dela ea am citit niște romane: „Ingropată de vie”, „In fața eșafodului” și altele, și atâta patimă de citit băgară în mine cărțile astea, încât toată vremea mi-o pierdeam după cărți străine și după „Universul literar”.

Dar s'ar întreba cineva, cum învățam carte? — Bine — mai mult citeam brașoave decât lecții; la școală făceam ce făceam. Și, mâncând destule bețe dela d-nul Irimia, tot trecui clasa cu media 6,72. Iar când ajunsei în clasa IV-a nu știu de unde îmi aduse un frate al meu o carte: „Autorii români“ cu chipurile iui *Alexandri, Aron Florian, Ion Heliade Rădulescu* și alții, mulți din ei cu părul mare.

„Ă! mi-am zis, aceștia cu părul mare sunt cei mai de seamă!“ și, pe lângă chipurile lor, găsii bucăți de lectură, preeum și viețile lor. Și atâta m'a umplut de suflet cartea ceea, încât nu știu pentru a câtea oară o citii și iar o recitii; iar în sufletul meu, ca niște sămânță asvârlită într'un pământ prielnic, prinse să răsară o dorință proaspătă și dulce, și niște gânduri, de a fi și eu ca unul din chipurile din carte, de nu tocmai așa cu nume mare, măcar cât de cât, — și prinsei să-mi las și eu părul lung. Iar când ajunsei să învăț la Istorie despre domnia Fanarioșilor, scrisă cu atâta amănunt de d-nul *Tocilescu*, așa îmi umplu sufletul de durere pentru vremurile de restriște al neamului, încât într'o seară făcui un poem, „Domnia străinilor“ și a doua zi l-am citit la școală la băieți, și toți s'au strâns roată în jurul meu și m'au fericit unii, iar alții, împreună cu prietenul meu Chitarcă, se uitară la mine cu jind și ziseră cu ochii calzi de părere de rău: — Parcă noi nu putem face de-astea!

Și vestea că-s poet se lăși de a ajuns, și la urechile dascălilor, și într'o zi mă scoase dascălul meu, d-nul *Voinea*, la o lecție, și n'am știut-o.

— Dar să-mi faci poezii, știi? — îi dă el; ia ține palma!

Iar prietenii și „neprieteni” săriră:

— Și mai 'nainte l-am văzut, domnule, în bancă, scria poezii! Și în ochii lor se văzură, licăriri de izbândă și răcorire sufletească.

— Aha, îmi zise dascălul, de aceea porți și părul mare! Și după ce îmi dădă o scărmanăală bună și vre-o patru linii la palmă, mă opri și la post.

Așa, mi-am zis: „În loc voi să mă lăudați, mă pârâți; în ciuda voastră și a dascălului, am să fac cântece, dar nu aicea, acasă”. Dar de atunci mi-am și tuns părul.

Și, iată-mă că în toamna anului 1897, luna Noembrie, cu un caiet de versuri și cu câteva povești, după ce căpătai un ajutor și niște scrișori din partea d-lor *Artur Gorovei* din Fălticeni și *Nicolae Apostol*, azi profesor la Roman, și bogat iar în niște plete galbene ca mătasa popușoiului, părăsesc Moldova și viu în București, oraș unde găsești oamenii de toată mâna și de toată isprava.

Am bătut la multe uși: la unele numai de a ști inimile oamenilor, la altele de a găsi un sprijin în visurile mele, cari ardeau de dorința de a se împlini.

Despre colindul meu și despre părăsirea pletelor, vă voi spune altădată. Deocamdată să vă spun că am fost și pe la d-nii *Vlahuță* și *Radu D. Rosetti*, și mai apoi la d-l *Al. Macedonski*.

Poeții sunt oameni buni și miloși, te ajută cu ce pot și unde cred. Și de aceea m'am dus la aceștia, căci afară de *Eminescu*, pe acești trei îi citisem, și din poeziile lor îmi zugrăvisem și sufletul lor.

Toți m'au încărcat de sfaturi care cum s'a priceput

și a știut, dar din toate nu pot uita cuvintele ce mi le-a spus d-nii *Vlahuță* și *Alexandru Macedonski*.

„Ce cauți în orașul ăsta, îmi zise cel dintâiu, unde o slujbă e ca o bucățică de pâine asvârlita într'o harmalaie de câini? Dar scrie, m'a îndemnat d-lui, scrie înainte și, de mai stai pe aice, mai vino pe la mine“!

Nu știu de ce nu m'am mai dus pe la d-sa, când o împrejurare mă făcu să cunosc pe d-l *Macedonski*.

După ce i-am dat caietul meu de versuri, mă pofti să viu într'o dimineață la dumnealui, și nu uit, că era o dimineață nouroasă și promorogită, dar seacă de omăt — înaintea Crăciunului — și când intraiu, găsii casa plină de ucenici, mulți din ei lățoși de puteai face din părul lor o saltea—și toți cu țigări și cu ceaiuri dinainte.

După ce maestrul mă făcu cunoscut lor, îmi dădu și ceaiu și tabacherea să iau o țigară.

— Nu fumez, îi răspunsei abia pe vârful buzelor.

— Cum se poate? ziseră școlarii, d-ta poet, și nu fumezi?

Eu am făcut din cap:

— Da dacă n'am învățat?

Și inima în mine era strânsă, strânsă ca a unei găini, ce stă pitită să n'o ia uliul. Și tare mă temeam să n'aud pe maestru că am scris cine știe ce prăpăstii.

Și el, luând caietul, prinse să citească.

Dar cu cât citea, cu atât ochii ucenicilor se uitau mirați la mine, întrebători între ei, și cercetători la *maiestru*, care din ce în ce se lumina la față și făcea câte un „da“ din cap la cei de față, iar când mântui, zise:

— Foarte frumoase și originale versuri! — și îmi

spuse niște cuvinte mari, dându-mi sfatul să nu mă îngâmf mai târziu.

Și poate cele rostite cu adevărat m'ar fi îngâmfat, dacă chiar acest sfat „să nu te îngâmfi!” nu s'ar fi pus înaintea deșertăciunii inimei tinere, ca un păzitor la ușa unei închisori să nu iasă făcătorul de rele.

Și poate cu poeziile cele aș fi rămas, dar laudele ce nu fac? Să brodească cineva prostia cea mai mare, — de o fi lăudat, altele și mai și o urmează. Și inima mi se liniști ca o vreme după furtună și se însufleși de nădejde și prinsei curaj, iar versurile și poveștile cari stătuseră mute în mintea mea, gata de a-și lua rămas bun dela lumea asta, prinseră, la o hotărâre a maestrului, iarăși să se certe în capul meu, dar mult mai vii și mai luminate.

Atunci, mi-am zis: „Dacă zice el așa, atunci tot e ceva de capul meu”.

Dar n'am publicat nimic deocamdată. De ce, să vă spun:

Maiestrul mă lăudase, dar mie nu-mi plăceau versurile mele. Era ceva în mine, care îmi spunea că pe lume sunt lucruri mai bune ca ale mele, și că ar trebui să fac ceva mai de seamă.

Și cu toate că în lumea asta am avut atâta de luptat pentru o pâine, și am mâncat mai mult răbdări prăjite, mă așternui pe scris înainte, și ce făceam azi nu-mi plăcea mâine; tăiam și ștergeam și iar scriam; rupeam, puneam pe foc și luam altă hârtie; și am tot adunat la file scrise, cari nu mi-au adus alt folos, decât că în cercul meu strâns de prieteni și cunoștințe mă știaiu că-s poet, și mă rugau să le spun câte o poezie și să le citesc câte o poveste, ca să mă răză.

Cu toate astea, poate n'ași fi publicat nici azi, dacă o întâmplare nu m'ar fi făcut să intru în cercul scriitorilor.

Dar numai în cercul lor intrasem, căci până m'am făcut cunoscut și eu o leacă, mi-a trecut părul prin căciulă.

Dintru'ntâiu, într'adevăr, mi s'au primit cu drag câteva poezii, dar cea din urmă poezie „Vine vântul” tipărită în „Sămanătorul”, în 1904, par'c-a fost un lacăt greu la o poartă de fier, că n'am mai putut publica nimic.

Și am rămas afară, tremurând vre-o două ierni la poarta literaturii, gol și mai mult flămând decât sătul și priveam cu jind cum ospătează cei din launtru. Și, de câte ori băteam, se făcea o larmă mare, și strigau unii către alții: „N'are nici un talent, dați-l încolo.”

„Nu se pot publica bucășile d-voastră”, îmi răspundeau unii, de peste zid. Ori: „Manuscrisele date s'a pierdut”.

Și amarnic mă mai rodeau la inime răspunsurile astea

„Dar am altele”! le-am vorbit; și într'o zi, lăsând versurile, îndreptai câteva povești făcute dinainte. Iată: „Vacanța”, „Volintirii”, „Paștele copilăriei”, „Inghețata”. Ascultați măcar prin broasca porții. Ei, ce ziceți, le spuneam după ce mântuiam?

Iar drept răspuns, în launtru, se auzeau sforăituri înfricoșate.

Și poate dădeam ortul popei acolo, la poartă, dacă într'o zi nu aș fi auzit un sgomot mare în cetățuie și n'aș fi văzut vreo patru inși ieșind furioși și trântind în urmă-le ușile cu sgomot.

Ieșiții nu mai puteau nici ei să trăiască cu unii din

cei mai cu vază din lăuntru, și cel mai cu inima din ei îmi spuse :

— Eu totdeauna le-am strigat: „Urgisitul de-afară, are talent!“ și ei nici nu voiau să auză. Acum, hai cu noi!“

Și numai la revista „Făt-Frumos“ a prietenului *Gârleanu* din Bârlad, putui tipări cea dintâiu proză a mea „Fata Popei“ și „Volintirii“.

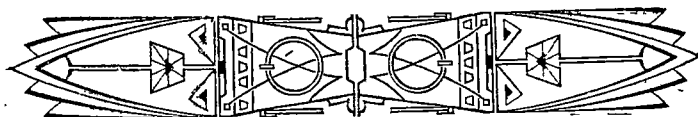
Iar într'o zi tot prietenul *Gârleanu* îmi zise :

— Noi ridicăm altă cetate; hai și pune și tu o piatră!

Și în scurt timp, împrejurul nostru pe o lărgime mare, se înalță un zid puternic pe care puserăm fâlfâitor un steag pe care era scris „*Convorbiri*“, azi „*Convorbiri Critice*“, și în care cetate azi sunt ostași de tot soiul de literatură, și unde am și eu locșorul meu.

.

NOAPTEA SFÂNTULUI ANDREI

Multe spaima am tras în copilăria mea și multe groaze am avut, dar ca de noaptea Sfântului Andrei nu mi-a fost frică de nimic.

Mă temeam de strigoi și pace, și parcă vedeam, odată cu înserarea, cum să ridică cu sicriile în cap și cu ochi sticloși, făcând horă pe câmp cu babe încălecate pe melițoi, iar în jur de ei, puițe de lupi cu dinți ca rașila și clămpănind la lună și vorbind cu sfântul Andrei pe cine să mănânce până la Bobotează. Și mă uitam la fereastră, nu cumvâ privește vreun lup în lăuntul, și cu inima bătând de grijă și fricos cum eram, făceam la mătânii de-mi juleam muchile mânilor și genunchii, și mă rugam:

— Doamne, Doamne, să nu trimiți vreun lup să mă mănânce și să rămâie mama fără mine. — Iar, de frica strigoilor, mâncam câte două căciuli de usturoi și cu alte două ungeam ușa și cercevelele dela ferestre și cu una

hornul pe din lăuntru, că așa știam dintr'o poveste că strigoii fug de usturoiu ca dracul de tîmăie, prăpăstii ce le auzisem încă de când eram la Șoldănești și din niște povești ce mi le spusese de cu vară băieții mătușii Ioanei din ulița Pietrari.

Se știe că nopțile de iarnă sunt ca niște posturi de lungi și oamenii stau de vorbă până târziu.

Nu știu la alții, dar la noi eră șezătoare în lege. Eu, dacă mîntuiam brașoavele din Cartea de citire, citeam Visul Maicii Domnului ori Epistolia; iar dacă mîntuiam și pe acelea, începeau cei din casă cu poveștile și în-tîmplările din viața lor.

Și mulți sfinți Andrei am dus la bordeiul părinților mei și multe ierni cu șezători; dar poveștile ce le-am auzit într'o iarnă și groaza ce am tras-o la un sfânt Andrei nu voiu uita-o nici mort.

Încă de când eram bucher se aciuisse la n i o babă, Scărlatoaia cu feciorul său Ghiță; un tăietor de lemne, unul Gheorșhe Gînju din Lămășeni, și unul Gheorghe Laza din Sasca.

Toți erau cum erau, dar Gheorghe Laza ista eră de o ciudățenie rară; de când îi descântase unul de speriat și tata îi lecuisse baba de plescaită, credeă în vrăji ca în tatăl nostru, și eră fricos, nevoie mare. Și pe toți îi domnea, chiar de ar fi fost și un țigan, el tot „domnule“ îi zicea; dar și lui trebuia să-i spui: „domnule Laza“, altminteri se uită chiorăș și nu-ți mai vorbea. Asta eră fiindcă totdeauna își aminteă că e neam de dascăl de biserică. De toate se minună și pe toate le credeă. Să-i fi zis:

— D-nu! Laza, am vorbit azi cu Vodă. El ar fi căscat ochii plin de mirare și ar fi zis:

— Unde, zău, unde . . . ia spune! Brava!

Ori să-i fi zis:

— Eu am fost în iad.

El ar fi răspuns:

— Ara! și cum?

Și să-î fi îndrugat ceva. El ar fi zis:

— Ce spui! Măi, măi, măi. Bre, bre, bre! Mare om ești!

Apoi bădița Ilie, nepotul tatei, care ședeă chiar sub acelaș acoperiș cu noi, îl băgă în răcori cu poveștile lui, de aveă ce istorisi acasă la Irina lui. Cât eră vară, deși ne erau cunoscuți, nu prea dădeau pe la noi, că și câinelui nu-i trebuie casă, în vremea asta. Dar cum prindeau lanurile a-și înlăi coastele roșii de sfârșit de vară cu lăicere de brumă, numai că-i vedeai unul câte unul, așă pe innoptate, morți de frig și flămânzi, că ne dă: „Bună seara“.

Și mama făceă o mămăligă cât roata carului și o oală de ciorbă, direasă cu rântaș, sau ce dă D-zeu, și îi ospăta. Și, odată cu pânțele plin, ține-te pânză să nu te rupi: curgeau poveștile ca ciocanele pe nicovală.

Și dacă nu-i culcă pe unul pe vatra caldă, ori pe cuptor, apoi tot le așterneă pe laiță ori pe jos.

Și nu numai aștia trăgeau la noi, ci și străinii.

Câteodată, pe vremea când noaptea aruncă cu funingine în zi, numai auzeai la poartă:

— Acasă-s gospodarii!

— Acas' acas'! răspundeau ai noștri.

Și îndată săreă unul să vadă cine-i.

— Mă rog, se auzeă glasul strein, nu cumva vă veți face pomană să mă primiți de mas, că sunt din cutare loc și n'am unde dormi.

Și numai vedeai un om plin de omăt și înfrigurat, îmbrăcat cu un sumăieș Țos pe la coate și cu săradul rupt și cu opincile toacă de înghețate, — intrând în casă.

— Bună vremea, îi dă el, dându-și promoroaca dela gură și luându-și căciula de pe ochi.

— Mulțumim d-tale; da ce vânt?

— Mă rog, aice șade Vasile Sumanariu?

— Aice! îi răspunde cineva din casă.

— Apoi iacă am venit și eu; — și omul prindea să spuie că e venit în oraș, ori pentru vreo judecată, ori pentru lucru, ori că vine din cutare loc și trece în cutare, și că, ne-având așa lovèle, a căutat și el un loc de mas, dar că nu l-a primit nimeni, decât l-a îndreptat cineva la noi.

Și omul, de venea la vremea mesei, era și ospătat; de nu, culcat ca ceilalți.

Din pricina asta, ni se dusesese vestea, ca de fată cu zestre, iar cei ce arătau, căutătorilor de mas, hodina noastră, erau chiar vecinii noștri, și părinții mei nu se supărau; dinpotrivă, zicea tata:

— Lasă, că avem și noi copii, și D-zeu știe ce zile or mai ajunge.

Și, cum o spun, fiindcă prinsei a istorisi ceva de Sfântul Andrei, țin minte că în anul în care am tras frica aceea, se brodisse să fie la noi, spre ziua acestui sfânt, toți povestitorii în păr, și niște băietani dela munte.

După masă, Scârlătoaii i-a așternut mama, pe vatră. Laza, care picase dela toacă cu niște rășcovi, s'a culcat pe laiță. Gînju, care venise tocmai pe vremea mesei,

eră de a picioarele cu Laza, și cu gluga în cap, și Ghiță cu frate-meu Tănase, pe cuptor; iar eu, după ce avui grija să ung ușile și ferestrele cu usturoiu, mă așezaiu pe muchia cuptorului gata să citesc, după dorința tatei, Epistolia. În alte seri mi-o fi fost, nu mi-o fi fost de citit, însă ca în seara ceea n'o citisem decât doar în alți ani, cu atâta gând la D-zeu și rugă — să nu mă mănânce strigoii.

Tata își făcea rugăciunea înaintea icoanelor. În casă eră căldură dulce și vorbitoare.

Grivei al nostru, care altădată nu lăsă nimic nehămăit, par'că și el aveă frică de strigoi, că se oploșise încă dela mâncare sub vatră și numai pufneă adânc. Cine știe ce gândeă și el! Pe când mama și cu soră-mea torceau niște fuior pe pat.

La noi, când se închină unul, toți tăceau, așa că atunci nu se auzeă decât boscoroditul tatei la icoane și sfârșiturile de fus a mamei și a sorei, ca niște tors de pisică, și icnitul lui Grivei; iar când mă uitaiu pe fereastră, luna la răsărit, priu ramurile uscate ale pomilor din grădina lui Ieremie, își arată obrazul ca o beșică de sticlă umplută cu apă roșie. Însă deodată numai se auzi un huhurez: Huhuuu! sălbatic și răgușit — venit din grădină dela Ploiță, care mă băgă în răcori și mă făcū să mă uit pe fereastră îngrijat.

De strigoi nu-mi eră frică, căci știam că toate sunt unse cu usturoiu, și eu miroseam așa ceva ca un jidov din ulița Butnăriei, însă cântecul huhurezului îmi strânse inima de singurătatea firii pustii, în care credeam că umblă strigoii ca urătorii la Sfântul Vasile, și din nou

chipul lor plăsmuit îmi răsări în minte și mă făcui să-mi scutur capul să uiț.

Dar nu mult, se auzi un urlet sălbatec de lup, venit de departe; poate dela coada huciului dela Buciumeni.

În clipa asta, ușa se deschise și bădița Ilie, din ceea odaie, cu antireul între umeri, cu capul buhos ca sculat din somn, intră la noi.

— Da ce vă culcați? întrebă el.

— A nu; vorbi tata, da știi cum e habarul meu, să-mi fac întâiu ocinașile.

— Da n'ați auzit cât de tare a urlat, întrebă iar dânsul.

— Apoi, vorbi tata, făcând o cruce și înturnându-se dela icoane, de acum și până la Bobotcază nu se mai astâmpără.

— În noaptea asta, ci-că se deschid glasul dobitoacelor, tătucă, îi dă sora-mea.

— Ce-i? . . . Hai? vorbi Laza, ridicând capul și dându-și pletele peste cap ca popii.

— Hă! măi! Ită na-na-na! se auzi prin somn, bâiguind Gînju.

Aice toți râserăm.

— Da ce-i moș Gînju, întrebă sora-mea, trăiești dormind?

— Apoi, zise Gînju, ridicând o leacă gluga de pe cap, visam nu știu ce, bată-l scârba . . . mi se părea că goneam o haită de lupi dela o stână.

— Ara, îi dă Laza, numai spune! Bre! bre! bre! Măi, măi, măi!

— Apoi se zice, vorbi tata, că chiar li se deschid glasurile în noaptea asta, și vorbesc cu Sfântul Andrei

ce au să facă peste an și că numai cei ce văd cerul deschis în noaptea de Paști au darul a ști ce vorbesc ei.

— Apoi, prinse a zice un băietan de cei de jos, noi cari am fost la stână, știm multe de a *lupchilor*. Ci-că un cioban, *amù*, treceà, spre ziua de Sfântul Andrei, prin o pădure spre târlă, și de groaza lor s'a suit într'un copaciu, și a venit o puiță de *lupchi* și după ce s'a așezat roată, unul din ei mai cu bostan a ieșit în mijlocul lor și, după ce a stat nu știu cât cu ochii la cer clămpănind, a prins a-i orându-l pe fiecare ce au să facă peste an. Unuia: „Tu să te duci să *mânzi* porcul cutăruia din cutare loc. Tu atâtea oi, cutărui, și așa la toțr le-a dat câte o ispravă. Amù, mai rămăsese unul schiop și aistuia îi vorbi:

— Tu să mânzi pe ciobanul ista din copaciu.

Când s'au dus *hiarele*, ciobanul, înfricoșat, a tulit-o și el la târlă, și a povestit tovarășilor cele auzite. De atunci, îl culcau numai între dânșii. Da, vezi, dacă i-a fost scris dela sfânt, musai trebuiă să o pată, că vezi *lupchii* au știma lor. Și cum se face, aum se drege, că într'o seară vine la ciobani știma ca un somn, și ceia uită ușa deschisă, și peste noapte veni lupul cel schiop, flămând, și înfășcând pe cioban de beregată, îl trase afară și ducându-l în padure, îl ospătă ca pe un miel. A doua zi, chiu! vai! unde ni-i tovarășul? Nu-i găsiră decât căputele picioarelor în opinci.

— Ei, nu mai spune! glăsui Laza cu glas tare, și făcù ochii mari, mirați. Oare așa să fi fost? Fie, că mare minune, mă! Apoi, vezi, zici să nu crezi că ce-i scr' omului! . . .

— E-hei, fi dă moș Gînju, de căteori n'am dat bunăsseara cu cumătru, și nu mi-a făcut nimic.

— Ara! zise Laza, plesnind din palme, — și nu te-a mâncat ?

— Precum mă vezi.

— Bre! bre, bre! Măi, măi, măi! Mare om ești!

— Apoi așa nu te mănâncă, de nu ți-o fi scris, vorbi tata, că să vezi — și tata, îndată ce se sui pe pat și se așeză pe scăunaș la lucru cu fața spre lampă începù:

Într'o seară, eră lună ca acum, chiar spre ziua de mâine, veneam din Rădășeni. Când să ies din sat, pe la podul cel de lemn, văd două mोगâldețe, așa ca prin sită. Măi, îmi zic: „*livizorii* dela rohatcă să fie . . . ?“ și înaintez, înaintez, ca în ușă. Da știi, ai dracului, așa stăteau, că nu le vedeam ochii. Când le văzui făcliile, am înghiețat, și tot sângele parcă mi se grămădi la inimă, și parcă îmi fugi toată viața din mine de desnădejde. Da, vorba d-tale, bade Gheorghe, dacă nu ți-i scris, să fii și de miere nu te mănâncă. Că ce le veni, că repede se înturnară; și iacă așa cum s'ar feri niște oameni să facă drum altuia, așa și dânșii s'au dat în marginea șanțului; de acolo, târâș, târâș, au dat-o pe șanț la vale; iar eu am tulit-o băiete la fugă, și nu m'am oprit decât la crâșmă la „Bordeiu“.

— Aracu'n de mine și de mine, domnule Vasile, făcù Laza. Bre, bre, bre, măi, măi, măi, ce-ai să mai auzi!

— Pe când tata urmă:

— A doua zi de dimineață, mai în afară de sat, mi-au spus niște oameni tot din Rădășeni, că s'au găsit oasele unui cal și opincile unui om mâncați de lupi.

— Piii! . . . și Laza prinse să fluere.

— Eu, am auzit, glăsui moș Gînju. că lupul de aceea e ticălos, că are pe dracul în el.

— Ci-că astea dela Sfântul Ilie se trage, vorbi mama.

— Nu mai spune, vorbi Laza — măi, măi, măi, bre, bre, bre!

Apoi, să v'o istorisesc încaltea, îi luă vorba bădița Ilie, că știu și eu polojenia asta cu Sfântul Ilie.

— Spune zău, îi dă Laza, că strășnică e!

— Ci-că pe vremea când lupii pășteau la un loc cu ile, Sfântul Ilie n'a avut de lucru și într'o zi și-a cerut v'ie dela D-zeu să mai vie pe pământ odată. Da, Dumnezeu nu l-a lăsat; însă, văzându-l așa stăruitor, i-a zis:

„Bine, du-te . . .“

Și tot Dumnezeu, zâmbind în gândul lui, și-a vorbit: „Lasă-l, că nu are să se mai ceară cât lumea!“

Și Sfântul, după ce trase o raită prin împărăția cerurilor cu o căruță cu bolohani, și după ce a mai golit cu biciul de foc lumea de necurățenii, și-a lăsat brișca la porțile cerului și, pe o scară de noui, a coborât pe pământ. Și a prins a se plimbă prin lume, ca Vodă prin lobodă, cu mâinile la spate. Da un drac mic, care-l văzù, ce-i vine și se bagă într'un lup și cât ici, cât colea, pe lângă Sfânt.

Când să se urce iar la cer, hap și dihania de picior, știi de unde e scobitura talpei. Că pe atunci, ci-că talpa nu aveà scobitură, și Sfântul, furat de noui, o luă cu cumătrul spre cer.

Când la porțile împărăției lui Dumnezeu, mai mai să cadă Sfântul. Noroc de Dumnezeu Sfântul, că demonul, cum îl zări, se rușină de privirea blândă a lui. Iar tot ca să facă pricină Sfântului, îi trase o bucată de carne din picior și se prăbuși dea-tumba jos.

„Ai!“ țipă sfântul Ilie.

„Ai, zise D-zeu zămbind și întinzându-i un deget ; aiul să-fie roadă și leac pe pământ, și mirosul lui când 1-or simți strigoii și duhurile rele, să fugă să-și scoată chii“. Și din sângele căzut, a crescut pe pământ usturoiu, nume venit dela usturatul lui Sfântul Ilie, și de aceea e bun pentru toate, și cu el se gonesc cornorații și strigoii dela case.

— Apoi să vă spun, vorbi și Scârlatoaia din vatra focului, de nu aveà o fată usturoiu odată, o vedeà sfântul.

— Bre, bre, bre, măi, măi, măi, strașnic lucru o fi și a ista !

— Și să nu credeți că prujesc, urmâ Scârlatoaia ; fata de care vă spuiu erà chiar dela noi din Păltinoasa, așa zău !

— Ei faci ! zise Laza.

— Când cu bătaia cu *Praisu* și cu Nemții cu coadă, ci-că fetei celeia, — așa spunea mama — i s'a dus și bovnicul ei în foc și a murit acolo. Așteaptă azi, așteaptă mâine, nu vine. Dela o vreme și-a luat nădejdea că l-o mai vedeà.

Când iată-l în spre un Sfântul Andrei că vine călare. Boc ! Boc ! în fereastră. „Scoală Marandă, sau cum i-o fi spus, că-s eu“. „Care eu ?“ Mă rog, cum se întreabă când cinevâ își bate în geam. „Eu, ibovnicul tău, scoală și hai să mergem !“ Fata, neștiind ce face de bucurie, repede s'a înțolit cu ce a avut mai bun, s'a dus cu dânsul, — dar n'a uitat să-și ia și un ghiem de urzeală de cânepă. Da, el și calul lui, morți, reci ca ghiața ; doar ochii le străluceau ca sticla. Doamne, ce să vadă ? se trezește cu el la o margine de mormânt.

„Asta-l casa mea, i se părù fetei că zice dânsul ;

lăcaș, ce, de când nu te-am văzut, mi-e strimt, și lutul de pe el, e greu Hai, draga mea, să dormim amândoi, și la anul vom nunti la un loc cu frații mei de soartă“

Fetei i se oprî răsufierea de frică și o trecu sudor de ghiața; dar își ținî firea și glăsui:

„Dragă, intră tu întâi și pregătește așternutul, și ca să nu crezi că am să fug, ține capătul ista de sfoară ce iese din sânul meu“.

El, până să mântuie de așternut, ea o șterse la sănătoasa, și fugi, și fugi, până a dat de o casă de morți la un țintirim. Împinge în ușă, ușa deschisa; repede intră în lăuntru și pune zăvorul și cu frică fuge după horn; iar strigoii, văzându-se păcălit, a luat-o după dânsa și — la casa de morți! Bate în geam, bate. Ea tremură din toate mădulările. Da, Doamne sfinte, în mijlocul casei, am uitat să spun, că erau doi morți în raclele lor.

Necuratul de-afară strigă:

„Frate din dreapta, deschide-mi ușa!“

Mortul, care fusese un sgârcit, răspunse:

„Nu pot că mă tem să nu-mi scap banul ce mi l-a pus în mână pe crucea de ceară“.

„Deschide-mi tu, frate din stânga!“

Da e un obicei, că unii leagă la morți picioarele. Asta se zice că e din pricină că dacă mortul o fi strigoii, să nu se poată urni din raclă. Și tocmai mortul acela era așa. Și el răspunse:

„Nu pot că mi-s legate picioarele“.

Fata mai să moară de frică și ar fi murit, că strigoii deschisese fereastra și pășise cu un picior în lăuntru, da noroc că ea, controbăind după cahlă, găsi un fir

dé usturoiu — cîte l-o fi pus acolo — și începù să manânce.

„Uiu! că tare urât măi miroase! glasul necuratul; mă duc îndărăt!“ și dă să pășească înapoi.

— „lîii! că tare-i nesuferit!“ zic morții și se grăbiră să se scoale.

De atunci cântară cocoșii, și strigoii ramaseră înțepeniți, care cum s'a mișcat: cel de afară cu un picior peste fereastră și cei doi suciți cu mâinele prinse de laturile sicriului,—cum s'au necăjit să se scoale.

Aici și mie mi s'a sburlit parul, și poate cine știe ce iele mă apucau dacă nu aș fi știut că toate-s unse cu usturoiu. Iar Laza de pe laiță:

— Săraca! Săraca! Bine că a scăpat-o *Mnăzeu!* Eu, de eram în locul ei, muream, na! Auzi, să vez! atâtea și să nu-ți ieși din balamale. Măi, măi, măi, bre, bre, bre, strașnică *fumeie!*

— E, e! făcù Gheorghe Gînju în șagă, da să vezi tu ce frică strașnică am avut odată, și numai ascultați ce mi s'a întâmplat.

Eră tot spre ziua de Sfânt Andrei, și eră și o lună ca un galben nemșesc și un cer aburit de ger, de o vedea ca prin sită. Și, de înghețat ce eram, îmi venea să bag degetele în mine. Mă întorceam acasă dela târg, cu capra de tăiat lemne în spate. Și eră târziu, de credeam că numai strigoii și lupii nu dormeau. Și scarț, scarț! prin omătul presărat de mii de stele de ghiață, înaintam pe marginea pădurii dela Lămășeni. Când colo, un mînz înaintea mea. Eu îi dau de colo: „Uite un mînz rătăcit cine știe de unde.“ Și strig la el: „Hiii!“ Dar atunci, mogâldeața se întoarnă ca un lemn, și două

scânteii se pironiră asupra mea ; eră cumătrul. Eu care am fost la bătălie când cu Turcii, nu m'am sinchisit și am prins a striga : „Lupul măăă ! Ita-na-na !“ Iar el a rupt-o de fugă și s'a tot dus până nu l-am mai văzut.

Dar în mine să sălășluisse frica ca un sloiu de ghiăță și am prins a fugi, și apoi dă Doamne bine, să ai spaimă de ceva, că te sperii și de umbra ta, și n'am dat-o pe sub pădure pe unde veneam, ci pe câmp : noroc că eră omățul tare. Dar vorba ceea, după nuntă și cal de ginere : o ceată de strigoi în peile goale jucau, apropiindu-se de mine, cu niște babe cu cozile despletite și încălecate pe limbi de melițoae, și dracii le cântau din scripcă și tot se apropiiau. Eu atunci o luaiu rasna înapoi, da nu mult, auzii chiuituri și pocnituri. Am înlețnit ; picioarele mi se îngreuiară ; căzuu ; gura îmi amuși, voi să-mi fac o cruce cu limba, pace !

„Stai, hăă ! Măi omule, scoală !“ auzii niște glasuri de femei, și căzuu mototol în omăt. „Un om căzut“, strigară altele de bărbat. „Ce ai ? Te-ai speriat !“ zise o femeie smuncindu-mă de gulerul sumanului. Și toate le auzeam ca prin vis, că de frică pierise și viața din mine. De abea, de abea, îmi venii în fire, că nu mult simții că unul îmi bagă mâna în sân și mă freacă cu rachiul, altul pe la tâmple, altul că îmi toarnă rachiul în gură, și ce să văd ? o nuntă : venea din Rotopănești și trecea la Fântâna-Mare. Apoi ce am băut la holercă, și ce au răs nevestele când le-am spus ce mi s'a părut. La ziuă, am ajuns acasă cu chef, și atunci am tras Safetei mele cea dintâi palmă în căsnicia noastră, că mi se păruse că-i mâncarea nesărată.

Aice toți din casă făcură haz. Dar Laza de colo :

— Da, eu cum vedeam lupul și muream. Strașnic om trebuie să fii 'mneata d-le, bre, bre, bre, măi, măi, măi! Da, da, asta am s'o spun și acasă la Irina mea.

— 'Mneata, bade Gheorghe, îi dă bădița Ilie, ai păștit-o cum am pășii-o eu într'o iarnă. Și spuse pentru a nu știu câtea oară povestea cum s'a dus odată să ia pe un doftor dela târg pentru stăpânul lui la care slujea și, pe drum, auzind niște cântecé de scripcă și crezând că-i necuratul, a apucat-o la goană și nu s'a oprit decât la moara dela Șomuz de lângă târgul nostru. La care povestire, deși Laza râse și el, totuși nu se opri de a-și împreună mâinile după genunchi, a privi la icoană și a zice: „Bre, bre, bre, măi, măi, măi, strașnici oameni sânteți!” Apoi, după puțină gândire, urmă cu glas trăgănat și rar:

— Da să nu fie cu bănat, doamnelor, și lu domnu' Vasile și domnilor de pre jos și 'mnetale doamnă din vatră. Unchieșu-meu, fratele mamei, Dumnezeu să-l ierte, a tras odată una și bună:

Unchieșu-meu eră strașnic om, dar n'a putut atunci să nu se smintească.

Intr'o seară de iarnă, se întorcea din târg acasă; așa spuneă el pe patul de moarte. Și când să dee în dreptul bisericei dela noi, numai ce-i iese în drum un ied alb.

„Meee! meee!” cum e habarul iedului și prinse a-i sări pe lângă el, ca un mânz.]

„Uite, bre, ce țap frumos!” își dădù unchieșu cu mintea,—și dă să puie mâna pe dânsul.

Da, iedu', hai, hai, sare ici, sare colea, îl duce pe om de nici el nu știa unde eră, apoi se lasă prins, și hai

cu jigania sub subțioară iar spre casă. Dar omul mergea ce mergea, și tot în dreptul bisericii dă. I se părea că dă la hodină și, când se trezea, iar era în afară de sat. Vezi, așa mi-l orbise Ucigă-l toaca. Dar țapul se mătărea ca o mătă, se frecă de moșu-meu, când cu o parte a capului. 'când cu alta. Intr'un rând, unchieșu-meu îi dă :

„Sărațul țap, teleacul, oare a cui o fi ?“

Da dobitocul, prinse pe un glas gros :

„Săracul țapușor, teleacul oare a cui o fi ?“

Da, moșu-meu nu băgă de seamă, și glăsu-i iar :

„Cătu-i de mic, ho, hooo !“

Atunci moșul, spăimântat, unde nu mi-l trânteste de pământ de au sărit numai scânteii, și țapul nicăieri.

În ziuă, a fost găsit de niște oameni pe șoseaua ce duce la Cornul-Luncii, cale de o poștă de șatul lui, degerat și amuțit, că de abia acasă a prins a vorbi.

Și a zăcut o lunișoară întreagă și o murit din degerătură și de spaimă, săracul.

— Da, strașnic om a fost unchieșul 'mnetale, d-le Laza, îi dă moș Gînju zâmbind.

— Hei, hei, îi dă Laza, că de eram în locul lui, mu-ream, na, de vedeam iedul că piere, așa netam-nesam.

— Săracu, păcatul lui, zise tata. Iată ce va să zică să se pomenească cineva la drum, fără visul Maicii Domnului la el. Eu îl am în cușmă, și nu mă despart de el nici în ruptul capului.

Da moș Gînju nu știu ce gândea, că de odată își scoase capul bubos de sub glugă și vorbi în șagă :

— Da, încă să fi văzut tricolici, domnule Laza, și moș Gînju își ascunse iar capul înapoi chihăind de răs.

— Ptiu, ptiu! zise Laza repede și-și scuiță în sân, cruce de aur în casă! Ce-o fi și aceea?

— Îi rău tare, îi dă mama.

— Taci, îi dă Laza speriat; nu spune zău, că mor.

— La noi în Ilișești, — îmi spuneă bunica, că o femeie a avut chiar un bărbat tricolici'.

— Ara, sări Laza, măi, măi, măi! Bre, bre, bre, mare lucru și aista!

— Apoi, urmă mama, ci-că se trag din cei ce-și bat părinții și jură strâmb ori sunt copiii ce se zămislesc spre zile împărătești și zile de posturi mari.

— Nu mai spune! zise Laza cu glas de uimire. — Bree! bre! bre! Măăi, măi, măi. mare minune.

— Și cum vă spun, îi dă mama, femeia nu știă că bărbatu-său e tricolici.

Și, ci-că s'a dus cu el, într'o zi, la adunat fân și, ce i-a venit lui, că-i zise femeii că el după moarte are să fie strigoiu; iar că acum numai poate de atâtea răni, și i-a venit vremea să moară.

Iar femeii, ce i-a venit, că și-a întrebat omul, după ce se cunosc tricolicii, și el i-a răspuns, că le crește coada ca la purcei.

Ei aveau o copiliță ca de cinci ani, și ce s'a gândit nevasta, că a căutat-o, și a găsit și la dânsa o codiță ca un vârf de fus.

Și i-a spus femeia: „Măi omule, și fata noastră e ca tine“.

Și el a povățuit-o s'o lege în fiecare zi, câte o leacă, cu picioarele la grinda casei, în pi lea goală, și s'o bată cu un măturoiu aprins timp de nouă zile și s'o afume cu tămâie, și coada să i-o lege dela rădăcină, strâns,

-cu un fir de mătase, chiar ori cât s'ar boci, că, nu mult, are să cadă uscată; coada după asta s'o arunce în foc; că coada de tricolici vrăjitoarele o prăjesc în vatra focului până se face scrum și cu ea fac un fel de unsoare, cu care își ung nevestele urâte sprincenele, să pară frumoase bărbaților lor. Și ci-că omul în curând, își dete sfârșitul.

Dar pe vremea fânașului și la Sfântul Andrei, nevasta nu mai aveà odihnă; boscorodeà prin pod, fluerà de se îngrozise biata femeie, și prinse a se jelui la lume. Până când o babă ca toate babele, ce știa și de scaunul lui Scaraoschi, vine și, pentru un căuș de făină, îi spune să-l desgroape că tricoliciul nu-i putrezit și să-i bată un țaruș în piept; — și când colo, îl găsiră întreg întreguț cum îi spusese baba; doar straietele de pe el erau putrezite.

Atunci s'au adunat preoți și norod la rugăciune, iar când i-a bătut țarușul prin piept, așa a țipat de li s'a sbârlit părul de pe cap la toți, și de atunci, mai ba să iasă tricoliciul din locașul lui.

La sfârșitul povestii iștia, pe când eu mă uitam pe ferestre ascultând dacă nu cumvâ vreun tricolici nu cotrobăiește prin pod, Laza sări ca ars plesnind din palme și, uitându-se speriat, zise:

— Ara, Doamne! Bre, bre, bre! Măi, măi, măi, ce ai să mai auzi! Și zi, când i-a bătut țarușul, a țipat?

— Țipat, îi dă mama, că trăia necuratul în el.

— Mă-ai că strașnic lucru! și Laza prinse să fluere și să dee din cap ca un măgar.

— Apoi în noaptea asta, domnule Laza, e prăpăd, vorbi iar Gînju în șagă ca să-l mai sperie, — știi umblă

necurații și pe sub laiță, și ibovnicii — pe prăjini, ca cocostârcii. Vorbe la cari Laza se uită pe sub laiță speriat, ceea ce mă făcù să râd, deși numai de răs nu-mi venea, la câte auzisem.

— Domnule Laza, ce-i șagă, șagă, îi dă bădița Ilie; da eu am văzut una cum mă vezi și te văd.

— Ara, hă, Doamne !.., îi dă Laza, făcând ochii mari, ai văzut și 'mneata ?

Și bădița Ilie, după ce bău o litră cu apă, se așeză, ca de obicei, cu spatele la sobă, și începù :

— Eram surugiu, pe vremea aceea, e hei! se măcină altă fă'nă la moară. Atunci cunoscusem pe Maria, și dragostea ei mă îmbărbătă și mă înfierbântă la zece poște și nu mă temeam de șapte, și nu mult opt cai înaintași îi țineam în mâinile mele.

Și eră spre ziua de Sfânt Andrei, și un cer aburit, și-un ger și lună ca acum: unde te uitai pânză albă de omăt sclipitor ca o pulbere de argint; și venea n eu și Costache Dorobanțul cu poștalionul gol dela Mălini adecă nu gol, că de câteori Iosub Hopa n'avea mușterii, eu veneam cu câte o puțină de brânză și o tatarcă cu lapte dulce.

Satele parcă se învârteau înprejurul nostru, și doar scârțăiturile zăpezii sub roate și pocnetul potc avelor la cai se auzeă pe șosea, de tîrziu ce eră. Din când în când numai ce se auzeă câte un poac! câte un stâlp de telegraf, amestecat cu câte un urlat flămand de lup, ori câte un hămăit de vulpe. Caii și noi păream îmbrăcați în strae lăi, iar promoroaca ședeă pe sârma de telegraf, ca țarțamur'le de hârtie la stea. Când să dăm pe șesul Băii, ce să-mi dee auzul, ca un glas de cocoară pribeagă,

un strigăt pe sus: „Aapă! aapă!“ Când mă uit, un om venea călare pe băţ, da ştii, nu eră mai sus ca un plop de pe şoseaua Cornul-Luncii.

Repede îi spun lui Costache care eră pe cei dintâi cai, să oprească.

„Ce-i?“ îi dă el.

„Ce, tu n'auzi?“

„Nu; parcă dormeam“.

„Ia, uită-te în sus!“

„Ii! bre, stai!“ zise el, şi repede se dete jos.

Şi repede mă dădui şi eu jos de pe capră.

— Ia vezi, ce face focul cela Reveică, zise mama. S'o fi stins?

Şi sora-mea repede se dădu jos, trase jarul şi mai puse vreo două bucăţi de lemn pe el.

Bădiţa Ilie vrù să înceapă; dar soră-mea îi vorbi;

— Stai nu începe, bădiţă Ilie, că-i pierd şirul; stai să mă suiu iar la tors.

Şi el, după ce văzù că toţi s'au liniştit, începù:

— Şi doar atâta am înfipt cuşitul în pământ, şi am început să descânt. Când a ajuns în dreptul cuşitului, numai a zis: „Apă!“ şi încet, ca o pasăre împuşcată din sbor, se învârti şi se lăsă la pământ ca mort.

La aceştia, atâta le trebuie, în loc de apă să le dai lapte, că, un pic de apă de ar sorbi, le plesneşte fierea.

„Of! of!“ zise el, lungindu-se la pământ şi lipindu-şi gura de omăt.

Repede aduc tatarca şi i-o dau.

„Bogdaproste!“ zise el, sorbindu-şi buzele şi îmi dădu tatarca de două chile îndărăt, goală.

„Mă duc, de-acum, mă duc, mă duc; daţi-mi drumul că crăp.“

„Da de unde vii, băiete?”

Și eră un flăcău de nu se poate mai frumos, cu păr l lung și creț și cu fața netedă, dar stinsă ca fața lunii, și ochii îi țineă tot aplecați, de trudiți ce erau.

„De unde vin, de unde nu vin, dați-mi drumul că mor. Un glas mă chiamă să mă duc departe, și dorul de ducă așa-i de mare în mine, că nu-mi găsesc astâmpăr nici în vârful degetelor și mă arde aicea!”; — și apăsă cu mâna sub crucea pieptului.

Mi-a fost milă de el, și am scos cuțitul din omăt. Și Doamne, minune, s'a ridicat dela pământ ca un fulg și, încet, încet, acum de un cot, acum de un stat de om, acum de o prăjină și, puindu-și bățul ciobănesc între picioare, ca un smeu înălțat de băeți, s'a cam dat dus, îndepărtându-se spre partea Bucovinei.

L-am zărit ca un smeu, ca un uliu, pe urmă ca un semn negru, și deodată a pierit în abur și doar am auzit: „apă!” îndepărtat tare.

Aici mi s'a sbârlit părul de frică, și mai m'aș fi dus să mă culc între Ghiță și frate meu, dar îmi luai seama. Copil, copil eram, dar mi se părea că dacă fug pe ne-așteptate de unde eram, aș fi dat de bănuit cuivă și nu voiam ca sora-mea, cu care mă ciondăneam câteodată, să zică:

„Aha! ai mâncat usturoiu, și tot ți-e frică!”

Și toți ai casei rămaserăm pe gânduri. În sobă, focul duduiă și lemnele pocneau de parcă singure erau pe lume, ceea ce făcù să mi se strângă mai mult inima de groază, așa că mă zăpăcii și mă trezii spunând Epistolia: „Această carte s'a găsit în muntele Măslinilor..”

— Da ce-i, măi Ionică? vorbi mama. Toți ai casei râseră; iar eu mă rușinaiu.

— A adormit și visează numai munții Măslinilor, îi dă soră-mea.

— Ha, ha, ha! făcù frate-meu și cu Ghiță, și după ei toți.

— Hâm ! mare minune, zise tata ; și eu am auzit multe istorii de astea ; bunăoară, bunică-mea, îmi spuneà că a vorbiț și cu solomonarii ; dar așa de strașnică nu.

— E hei, strigă din vatra focului Scârlătoaia. Eu cred pe d-nul Ilie, că și eu am pățimit una odată, știi, că și azi parcă nu-mi vine a crede că a fost aeva. Nu știi să mai spun, nu de alta, dar să nu se sperie băietul.

Cu toată teama ce o avem de strigoi, sării :

— Spune, mătușă Marandă, zău spune-o !

— Ascultați.

Eram cu Gheorghe al meu, Dumnezeu să-l ierte. Stam bine ; aveam trăsură, cai și ia așa trăgeau săracii la noi, cum trag eu la dumneavoastră.

Într'o iarnă, așa înaintea Sfântului Andrei, ne fură cinevă un cal, cine să fi fost, D-zeu știe. Darăm vina pe unul pe altul, dar parcă ești duh sfânt să știi care anume ? Vorba celuiia : „Hoțul e cu un păcat, și pășu-bașul cu două“ În sfârșit, ce-mi dau cu gândul, să mergem la un vrăjitor să dăm cu bobii.

Pe atunci erau vestiți Tătărușenii și Bosâncenii în vrăjitorii.

Când o cumătră a mea, îi dă : „N'ar fi bine, cumetriță, să încerci și la una Grigoroaia din Tătăruși, care lasă că dă cu bobii și cu cărțile, nevoie mare ; da, hoț, ibovnic, ce-i aveà, ți-l aduce de peste nouă țări și nouă mări pe prăjină.

Când să ne ducem, cumătră-mea îmi spuse că, de

vreau să mă tolasesc, să mă duc spre ziua Sfântului Andrei, că atunci umblă toate năzbâtiile, și doar mai erau trei zile până atunci.

— Cum nu? i-am zis: să-l văz și eu, și să-i trag o bajocură!

Pune Gheorghe roaiba la sanie, și pe un ger de poc-neau copacii. hai, hai—pe la aprinsul luminilor ajungem

Baba tocmai făcea focul la vatră; semănă ca două picături de apă cu bunica lui Toader al Grecii; așa cu nasul adus mai să-i pice în barbă, cu fața creață ca ciubotele mele de iuft și cu ochii mari sticlitori, semn că baba fusese și dânsa una în viața ei și când te privea, par'că amețea.

Darăm „bună seara“, ea ne mulțămii și, ridicându-se în sus, ne zise: „ședeți!“ În casă nimeni.

Șezurăm noi ce șezurăm; ea făcù foc în vatră, apoi ne cercetă ce avem! Noi i-am spus, și ea ne întrebă de suntem trudiți.

„Nu prea! îi răspunserăm: decât ne e cam frig“.

Femeia ne vorbi că dincolo, în ceea casă, are oameni culcați; da noi de ni-i cu voia, să ne suim pe cuptor că-i cald, iar când ne-a trezi, să ne sculăm.

Bărbatu-meu s'a dus de-a deshămat iapa și a băgat-o acolo, într'o șură; și, după ce ne 'suirăm pe cuptor, baba luă un pahar și se duse cu el la fereastră, și după ce își puse urechea la cercevea, boscorodi nu știu ce în pahar, și vorbi:

„Ha, îl știi?... Bine!..“

La întrebarea babei, mă cuprinse o frică ascunsă, și un gând par'că mă mână să ne lipsim de lucrurile astea și să ne întoarcem acasă; osebit mă muștră și gândul

că noi, ca oameni cu copii și în toată firea, am ajuns să umblăm după astfel de mongoase, oprite de biserică. Dar înnoptase, și acum după ce ne-am dat vânduți în mâna babei, trebuia să rămânem, chiar de nu ne-ar fi găcit nimica. Și doar atâta, ne-am făcut cruce, iar baba după vorbele spuse se întoarse și puse o ulcică nu știu eu ce la foc și pieri pe ușă. Să fi vrut să închid ochii și nu puteam de cele auzite. Dar Gheorghe, mai chilos, trase un somn.

Trece un ceas, trece două, se făcuse acum noapte bine, focul se stinsese, și în casă nu se vedeă decât albeața omățului de afară.

Deodată văd că femeia intră cu o limbă de melițoi și cu o lumânare de seu în mână și o lipește de prichi-ciul hornului; după care aprinse focul și împinse iar ulcica în el. Apoi desbrăcându-se de fustă și cămeșă, se sui în horn și prinse a boscorodî.

Aici sculaiu pe Gheorghe, și ascultarăm; pe urmă se coborî înapoi cu un hârb; și nu știu ce aveă negru în el, din care prinse a se unge pe la sprincene și pe la subsuori.

— O fi fost coadă de tricolici prăjită în vatră, îi dă un băietan de cei de jos.

La cuvintele astea, numai că auzim o bufnitură și un strigăt: — Au-leu! Au-leu! — căzuse Laza jos de pe lăiță.— Valeu! Valeu! și, pe când se ridică de jos speriat, pe fața lui se vedeă o sudoare ușoară. Și, privind rătăcit zise:

— Când ați vorbit de coadă de tricolici, par'că am simțit-o drept pe la șira spinării.

— Ha! ha! ha! zise Gînju ridicându-se în sus, dar

ciudat mai ești, domnule Laza; apoi, n'ai simțit că te-am gădilat eu cu piciorul?

Apoi lasă, ce răs a fost! Și numai după ce s'a potolit toți, mătușa Maranda începù:

— ...Și s'o fi văzut atunci; ce erà înainte ca naiba, acum sprîncenată, cred că nici talpa iadului nu erà mai urâtă. Și dacă ar fi fost numai asta; da se despletise și de puținul ciuf de păr alb ce-l mai avea și-l lăsase pe spate și, cum erà cu ochii scântietori, păreà necuratul pe uscat, când are de făcut cine știe ce cabazlăcuri. Ne-am uitat bine la dânsa; după ce a mai pus un lemn pe foc, s'a înturnat cu spatele la stâlpul hornului și, petrecându-și mânila, ca niște curele de slabe, după el, boscorodì iar nu știu ce și, încălecând pe limba de melițoi, strigă: „Hi cal!“ și se făcù nevăzută, unde nu știu. Auzirăm doar pocnituri prin casă ca de trăsnet și scânteii. Nu mult, numai că auzirăm ca și când ai stropi cu apă în geamuri.

Ulcica prinse a fierbe. de credeai că-i cu fasole, și par'că o auzii că zice rar: „To-di-ri-că! To-di-ri-că! To-di-ri-că!“ Apoi mai des, și iar mai des, și tot mai des, de nu mai înțelegeam decât „ică! ică! rică!“

„Ptiu bată-te crucea!“ și prinserăm a ne închinà îngroziți și înghiemuindu-ne unul în altul; și în strigătul oalei par'că auzii un glas ca de copil, de afară:

„Ca doru ori ca sboru,
Ca gândul ori ca vântul!“

„Ba ca vântul“, par'că se auzi un glas din lăuntru, fără să vedem pe cinevã.

Dar lumânarea de pe policioară se stinse. Și nu mult,

oala începù și mai tare: „Todirică! Todirică! Todirică! Todirică!”—Todirică! mi-am zis eu; ce Todirică, o fi și aista? Eu aveam un fin Todirică, și în ajunul peirii calului fusese la noi. Și deodată așa a strigat de repede și de tare pe Todirică, că a sărit capacul de pe ulcică și a dat în foc și l-a stâns. La răsărit luna se arată ca o jumătate de talger de fier scos din foc și aruncă câteva geamuri de lumină în mijlocul casei, în care vreme, par'că auzirăm mai întâi ceva ca vântul pe afară, știi ca și cum ar veni o vijelie cu frământări de frunze și fluerături de pom, și zup! pică ceva înaintea casei, și un om cu capul gol și călare pe un măturoiu intră în lăuntru.

După el iată și baba, îmbrăcată ca la început, și cu o lumânare aprinsă în mână pe care o lipi de policioară. Dar, ce-mi văzură ochii, că înlemnii: chiar finul Todirică, în cap — na! Todirică și pace! Doară ne-am uitat la el, cum mă vezi și te văd; și iacă așa se așeză pe laiță și vorbi rugător:

„Apă!”

Gavriloaia repede fugi afară și se întoarse cu un șip cu lapte, pe care băietanul îl bău tot și doar vorbi:

„D-zeu să-ți dă sănătate, da mare'blestem v'ați făcut cu mine. Păcatul ista îl trag poate unde am luat calul nănașei, iată banii de pe el”. Și, băgând mâna în sân, puse pe laviță o șumultoacă. Și, la vorba din urmă, o trosnitură se auzi, ușa se deschise ca luată din țâțâni, și flăcăul pieri afară călare pe mătură.

— Apoi, de ce o fi venit călare tocmai pe mătură, întrebai eu.

— De ce? zise Scârlătoaia, fiindcă cu mătura l-a găsit în mână atunci când l-a luat ucigă-l toaca.

Și să nu-mi uit vorba : Vrăjitoarea, luând șumultoacă cu banii, mi-o întinse. Am primit-o, eră tare grea, când m'am uitat în lăuntru eră numai aur și argint. Bucuria mea nu a fost proastă ; nu i-am numărat. Gheorghe îmi spuse că sunt bani de put. m cumpără zece cai ca acela

„Halal de vrăjitoare!” mi-am zis. Dar tot un gând parcă mă muștră ; de ce noi oameni așezați și cu credință în Dumnezeu să alergăm la vrăjitori, și parcă cineva îmi șoptea să arunc banii ceia, veniți prin ajutorul necuratului. Și i-am spus lui Gheorghe ce gândesc, iar el îmi răspunse :

„Taci, fa, nu fii proastă, că tot cu știrea lui D-zeu se fac și astea ; om plăti și noi niște leturghii la biserică, și pace” ; și poate am fi mai zis ceva, dacă nu am fi auzit niște horăituri : când mă uitai, baba dormea pe paț cu gura deschisă și cu ochii în podele.

De cele văzute, n'am mai putut dormi. Ce să dormi ? Am pus banii sub cap și am prins să gândesc.

Nu mult, auzii și cocoșii. Atunci am mulțumit lui D-zeu că știam că dela strigătul lor, dracii se cam cară de pe pământ. Și, în gândurile mele, numai simții că mă scutură cineva de umeri. Așa de tare mă spăriesem, că am sărit și făcu-i un „Hâm”. „Taci nu-i nimic”. Eră Gheorghe. „Hai ! la drum, îmi spuse el, până la ziuă suntem acasă să nu ne vadă lumea că ieșim dela vrăjitoare”.

Și, luând tămoașca cu bani, încet ne-am dat în vârf degetelor jos și am dat în ogradă. Gheorghe repede a înhămat iapa. Când am ieșit din ogradă, mi s'a părut că am scăpat dintr'o casă de draci.

— Hâm, mare minune, făcură toți ai casei. Pe când Laza de colo, îi dă :

— Măi, măi, măi! Bre, bre, bre! Eu muream pe loc, de vedeam flăcăul.

— Stăi, vorbi Scârlătoaia, încă n'am sfârșit. Ieșisem din sat. Gheorghe îmi vorbi :

„la, hai, să ne uităm cam câți bani or fi în tăfâlcă“. Bag mâna în fân și numai ce aud: zurr!

„li! stai, îi zic eu, că nu i-am legat bine, și au curs toți jos“. Da, cum picase, o frică ciudată intrase în noi. În sfârșit ne darăm jos: nimic. Căutarăm în fân, îl răscolirăm; la urmă, când îl luarăm jos, iar zurr! Sălțarăm iar fânul, iar nimic! Da pe unde călcam, sună numai a bani, undevă sub pământ.

„Să știi că-i necuratul cu noi, vorbi bărbatu-meu, hai să fugim“. Ce crezi? Am lăsat și fân și tot în drum, și am plecat închinându-ne, de aveau de ce se minună cei ce ne întâlneau.

— Măi, măi, măi! Bre, bre, bre! se auzi glasul lui Laza de sub suman.

— Și am ajuns acasă; cumătră-mea a și venit la noi și i-am spus minunea.

— Ce vorbești? glăsui ea: Todirică toată noaptea a fost în șezătoare la noi.

— Nu mai spune! îi dau eu. Și mi-am văzut și eu finul, și am vorbit cu el; însă nu știu cum, cum i-am pomenit de cal, a râs și a plecat ochii în jos, luând altă vorbă.

O fi fost n'o fi fost el vinovat, da ceeace am văzut în spre noaptea acea de Sfânt Andrei, nu multor oameni li s'a dat să vadă.

— Și de unde o fi având spiridușul, Doamne, grăi Laza ridicându-se în sus.

— Ei, de undc ? îi răspunse tata. Se zice că dacă porți un ou părăsit nouă zile subsuoară, clocește, și la nouă zile scoate un puiu, și aista e spiriduș. Apoi vorbești cu el ca și cu omul să-l trimiți peste nouă țări și mări și vine și ți-aduce ce nu gândești ; numai bani nu ți-aduce !

— Ba ți-aduce și bani, îi dă Gînju de pe laiță.

— Ba să și-i ție acolo, să nu trebuiască nimăru, vorbi Laza gâfăind de frică și făcându-și cruce.

— Da ce Ilie ai adormit ? îi dă tata.

În adevăr, el clipea lângă sobă și, la întrebare deschise ochii mari și obosiți, și zise :

— A nu, auzeam . . . Oare a fi târziu ? întrebă el. Atunci din nou se auzi un urlat strașnic.

— Auzitu-l-ați ? întrebă tata.

Dar nea Gheorghe adormise cu gândul poate la strigoii lui.

În vremea asta, lampa prinse a hui parcă ar fi sunat niște clopote undevă departe tare și începuseră să-i scadă lumina, aruncând în sus șiruri de scânteii repezi ; ceea ce arătă că nu mai e gaz.

— Na, că ne lasă lumina. îi dă tata . . . Ce voi n'ați pus gaz în lampa ?

— Ba da, dar de aseară e vreme.

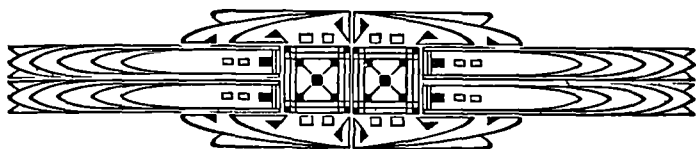
În adevăr, eră târziu, că și la mine prinsese să mi se spânzure Enache de gene și, în bobotele unui somn încălzit de căldura din casă, parcă vedeam și eu pe finul Scârlătoaii cum mergea pe sus călare pe o mătură și cu pungă în mână, ceea ce nu ținut mult, caci un cântec de cucoș se auzi, la care răspunzând al nostru, alte glasuri cucoșești de departe îl urmau, și mă trezii și mă frecai la ochi.

Baba nici nu suflă, dormea tun : moș Gînju horăiă de credeai că-și trage sufletul.

Numai pe Gheorghe Laza l-am auzit înturnându-se și bolborosind :

— Măi, măi, măi! Bre, bre, bre, mare om ești dumneata ! Iar eu, care tremurasem de frica strigoilor, auzind cântarea cocoșului, parcă mi se luă o piatră de pe inimă, că doar știam că toți dracii și tricolicii, odată cu cântarea lor, pier. Și mă culcaiu liniștit lângă mama, și nici nu știu când adormii.

SUFLEȚELUL

Il botezase și îi pusese numele Ion. Dar eră slab ca un pisic nemâncat și mic cât o păpușe, capul cât un măr domnesc, și mânele fără unghii. Nu aveà decât șapte luni fără o zi. Iar la două ceasuri de cum îl botezase și muri, după care suflețelul lui cât un pui de porumbel alb, însoțit de un îngerăș, își și luă sborul spre porțile de zori de zi ale împărăției lui Dumnezeu, unde ajunse ca și gândul.

Aici bătù. — Nu mult un zăvor se auzi, și un cap alb, mai alb decât nouri de zăpadă și cu o barbă la fel și lungă până la brâu, și îmbrăcat cu o haină mai albă decât crinul și încunjurat de un nimb de lumină asemenea sticlei la soare, se arătă: eră sfântul Petre, portarul cerului, — și îl întrebă:

— „Cine ești?”

Dar îngerul, care venise cu bietul suflețel voi să-i dea lămuriri.

— Oprește ! îi glăsui mâna dreaptă a lui Dumnezeu, ridicând palma. Apoi, îndreptându-se spre sufletele, îl mai întrebă : „Cine ești ?“

— Eu, sunt sufletul cel fără păcate, răspunse sufletul îngăimând cu grije nepricepută, și mă chiamă Ion. Într'o zi maică-mea m'a născut, într'o zi m'am botezat, în aceeași zi am și murit și am venit să mă primești în lumea dreptilor.

— Ingăduie puțin, îi zise sfântul. Și poarta de aur ales, a raiului, se închise iar, cu un crâșcăit de cheie. Și portarul cerului se duse la Dumnezeu.

Părintele ceresc cu barba albă ca omătul sticlitor în nămezii zilei, îmbrăcat în straie de raze, ședea sus pe un scaun de nouri, ținut de patru lei de fața străvezie a zorilor zilei iar alătura de el, Domnu Hristos, tânăr cu părul și barba de aur, și îmbrăcat la fel cu tatăl ținea cu bătrânul împărat al lumii, o cruce mare roșie, și însângerată. În jurul lor, Serafim și Heruvim, fără trup, cu ochii de prunci, făceau o coroană ca un curcubeu, deasupra capetelor prea măreșilor noștri stăpânitori din necunoscut, pe când Sf.-Spirit în chip de porumbel învăluia creștetele Dumnezeilor cu două aripi albe.

Înainte lor, stătea în genuchi Arhanghelul Mihail, cu aripi de argint și îmbrăcat cu haină neagră, lungă ca și diaconii din bisericile noastre, dar care da întipărirea durerii și a jalei.

Ingerul, tocmai, adusese ștafetă de câte suflete s'au născut în douăzeci și patru de ceasuri și câte au murit, și încă o veste mahnitoare și negândită, că creștinii, acei ce se închină în numele aceluia care a murit pe cruce, se găsesc de bătaie, îmboldiți de mândrie și lăcomie, și

că unii vor a sdrobi chiar pe frații lor mai mici. — Vestea, care a făcut pe Domnu Hristos să plece capul în jos, mâhnit adânc.

„Ce este Petre?” l-a întrebat Sfântul-Spirit, în vreme ce Domnu Hristos își luă o ținută ageră, și se scutură din umeri de s'a cutremurat pământul.

— Doamne, a răspuns sfântul; a venit un biet sufleteț mic cât o muscă. Să-l primesc în rai?

— Il știu, i-a luat vorba sfântul Arhanghel; într'o zi s'a botezat și în aceeași zi a și murit.

— Și a venit Doamne, a urmat sfântul Petru, să-l primești.

— „Să te duci, să-i spui, i-a grăit glasul din necunoscut al Sfântului-Duh, să se ducă să steie un an în hogașul carului.

Așa, s'a auzit glasul, iar sfântul Petre mâhnit de cele auzite s'a și dus și i-a spus lui Ion:

— „Uite ce e, sufletele Ioane, și îi spuse toată porunca.

Și ingerul lui Ion a plâns cum a auzit, dar înaintea voinței celui de sus, al puterii, și al legilor firei, cine putea să zică „nu“.

Și bietul sufleteț, mai mâhnit decât maică-sa care îl plângea, plecă și se lăsă în un târg mare, și s'a așezat la o răspântie pe urmele făcute de trăsuri și cară. Și rămase acolo în bătaia copitelor și în roțile căruțelor. Il durea săracul. Ce crezi, să treacă peste tine atâtea șiruri de cară și încărcate și goale... De abur e sufletul, da tot se simte. Iăr bietul sufleteț numai icnea și mereu se tânguia: „Vai de mine și de mine și de cel ce m'a făcut pe mine“! Dar oamenii cu carăle cari tre-

ceau, geaba se tânguia bietul suflețel că, — nu-l înțelegeau, că pe vremea ceea oamenii nu ungeau carăle, — iar de păcură și unsori nici pomeneală — și așa de tare scârțeau că glasul suflețelului nici nu se auzea.

De atunci, a rămas să se ungă carăle — nu care cumva — să mai fie vreun suflet în hogașul lor. Și zice că e tare păcat când nu unge omul carul.

Și, a stat suflețelul un an în hogașul carului, bătut de roți și de copite. În vreme bună amestecat cu colb, și în vreme rea cu toate gunoaiele și lapovițele.

Și iarăși veni îngerașul, și suflețelul ca o muscă se așeză pe mâna lui și sburară 'la cer și bătù iarăși la poarta mării lui Dumnezeu.

„Cine-i?“ se auzi acelaș glas, care-l întrebese cu un an înainte.

— Eu sunt, răspuse suflețelul mai umilit.

Și nu mult, o cheie crâșni în broască și sfântul Petre se arată: „Tu ești?“

— Eu, răspuse suflețelul miorlăitor; sufletul fără păcate“ . . .

La asta sfântul Petre, făcù din mâni ca și cum ar fi zis: „Știu!“ . . .

Și doar împinse poarta ușor, ca și cum n'ar fi vrut să-i deie a înțelege sufletului că n'o închide pentru el, și tăcut și dând cu neîncredere din umeri, se duse înaintea scaunului celui prea înalt.

Aice, găsi tot pe Arhanghelul Mihail, care adusese vestea că pe pământ, demonul a biruit sufletele oamenilor și că a început bătaie mare, că se bat cu milioanele de oșteni, și-i mare sânge și prăpăd. Iar totul e că s'au înmulțit oamenii; oști s'au adunat destule și nu mai au ce mai face cu ele.

La vestea asta uu nour se lăsă de acoperi tronul cu chipul Dumnezeilor, și glasul Duhului-Sfânt, se auzi :

Până acum, oamenii se băteau pentru un imbold, pentru un gând înalt; pentru o patrie și credință, acum, pentru deșertăciuni închipuite. Atunci, eram cu cei mai pușini sau drepți, acum când deșertăciunile țin locul credinței, eu nu mai pot fi cu dânșii. Eu mi-am întors fața dela dânșii. Războiul ista e fără voia mea.“

La vorba asta, nourul se ridică, iar pe fața sfinților stăpânitori, se citi o adâncă mâhnire și din ochii lor curgeau lacrimi de mărgăritar, pe când crucea eră învăluită în un vâl negru.

— „Ce este Petre?“ se auzi glasul din necunoscut.

— Doamne. a venit sufletul cu numele Ion. Intr'o zi s'a născut în aceeași zi s'a botezat și tot în ziua ceea a murit. Venise acum un an, să-l primești în lumea dreptilor și tu, Doamne, mi-ai răspuns să-i spun, să se ducă să stea un an în hogașul carului, și acum, a venit văitându-se „Vai de mine și de mine și de cel ce m'a făcut pe mine“. — Să-l primim?“

La asta, fața Dumnezeilor se posomorî, și se plecă în jos gânditoare, și nu mult glasul din necunoscut dar mai încet și mai târăgănat se auzi :

„Să se ducă să mai steie un an în crângul morei.“

La care vorbă și sfântului Petru i se făcù jale și mai cu jumătate de pas o porni.

„Uite, ce a poruncit părintele lumii, sufletele : îi zise el, când ajunse, și oftând îi înșiră porunca.

Bietul sufletel cum auzi, doar strâmbă buzele ca un copilaș când îi tragi o palmă și plecă capul pe piept, cu mâhnire negrăită. Apoi, o porni căinându-se și între-

bându-se ce a greșit el pe lume, și așa s'a dus și s'a așezat în crângul unei mori unde se învârtește scripetul care la rându-i învârte fusul pietrelor. Și, acolo, se lăsă să fie vecinic turtit de colții scripetului doar vâitându-se : „Vai de mine și de mine și de cel ce m'a făcut pe mine. Ce am greșit eu să stau în chinul ăsta ?“

Și bietul suflețel care se născuse și se botezase într'oză și murise tot atunci, se gândea când a avut vreme să păcătuiască.

Și nimene nu-i înțelegea vaerul de oarece roțile făceau sgomot mare.

Și așa a stat un an de zile

La anul, iar veni îngerașul și, așezându-se pe mâna lui, o porniră la cer : „boc ! boc !“ bătù iarăși la poartă

„Cine-i ?“ se auzi acelaș glas ce-l întrebasese cu un an înainte.

— Eu, îi răspunse mai umilit bietul suflețel.

Și, iar o cheie se auzi în broască, și sfântul Petre cu barba colilie, își făcù vederea.

„Ai venit ? îl întrebă sfântu. Ei, cum ?

— Venit, oftă adânc suflețelul dând din cap cu sfârșanie.

Și Sfântul Petre, ca și cum ar fi vrut să nu știe că se duce la Dumnezeu, doar împinse poarta întorcând cheia de nici nu se bănuî și, tiptil, se duse înaintea sfintei puteri a neînchipuței făpturi.

Însă, aice, plângea în genunchi Maica-Preacurată învelită în zăbranec negru, și povestea cu durere, că pe pământ e numai cenușă și dărâmături de crâncenele războaje ; că s'au tăiat copiii nevinovați și, plâng mamele cu părul despletit, și s'au tăiat femei și bărbați în floare,

și-i pământul plin de pustiire și dăsnădejde. Dar că nebunia războiului se urmează cu mai mare îndârjire și acum s'au amestecat și noroadele care stătuseră pacinice.

Până aice, fețele Dumnezeilor stătuseră ca de marmură, însă, de data asta, tresăriră, și glasul Duhului-Sfânt se auzi:

„Voi trimete îngerul Păcei să le desvăluie deșertăciunea și să le puie stavilă vrăjmășiei. Apoi, voi pedepsi cu tunete și fulgere pe demonul vicleniei și cu cutremure pre oameni, cu molimă, ca să se știe că fără de legile nu se iartă. Puterea mea îi va apăsa sufletește“.

Apoi, același glas întreabă: — „Ce este Petre?“ — Doamne, a venit sufletul fără păcate.

— Știu, a răspuns Duhul-Sfânt. „Intr'o zi s'a născut, într'o zi s'a botezat, și în aceeași zi a murit.. Să te duci să-i spui să mai steie încă un an în crăscăiul copacilor.“

În vremea asta, suflețelul Ion, își făcea tot felul de închipuiri; cum o să stea el, și are să se bucure în rai și are să se joace cu copiii de seama lui. Când, numai ce auzi cheia, și în poartă se ivi barba albă a sfântului Petru.

...Apoi, vorbi el îngăimat, uite ce e suflețele Ioane... Și puind mâna stângă la obraz și băgând degetul cel mic în gură, își crânțâni, gânditor, unghia de vre-o două ori, apoi după puțină gândire, grăi silit și ca și cu gura altuia: „a zis împăratul ceresc 'să te duci să mai stai un an în crăscătul copacilor... și apoi...“

Și poarta se închise par'că și ea cu mâhnire, rămăind bietul suflețel plângând și gândindu-se ce a făcut el să tragă așa osândă, și mâhnit a pornit-o înapoi și s'a co-

borât peste o pădure. Apoi, cercetând pe ici pe colo, se opri, atras de un sgomot: „Craac! craac!”

Ce eră: un copac, aveă în vârf două ramuri încruciate și de câte ori bătea vântul, ele se frecau între ele scoțând crâșcătul; auzind el, se așeză tocmai între cele două ramuri, care eră crescătul copacului. Aice, a îndurat ce n'a pățimit suflet pe lume: Lasă că-l frământau cele două ramuri, dar ploaia, piatra, furtuna, trăznetele toate erau pe capul lui.

Acum, numai eră de șagă și, gândi: „Numai că sunt un mare păcătos, sau că răsplătesc cine ști păcate părintești, de trag așa blesteme”.

Dela o vreme așa îl ajunse chinul de mare, că se încredință de-abinelea că e păcătos, și mereu se căină: „Intr'o zi mama m'a născut. Intr'o zi m'am botezat. Intr'o zi am murit... Vai de mine și de mine și de cel ce m'a făcut pe mine, că păcătos mai sunt!”

Așa, s'a văicărit bietul sufletel, până într'o zi; veni o furtună mare; copacii să se rupă în două, unii măi la marginea pădurei chiar și eșiseră din pământ; crengele se rupeau ca smulse de o mână vrăjmașă; copacii fluerau și crâșcătele se auzeau pline de durere. În sfârșit, vântul învărtea ploaia, o răsucea ca niște călepe, apoi le alungă nebunește peste câmpii, peste sate, în stropii mărunți, fumurii, vuind ca o năvălire de oarde vrăjmașe. Acum, sufletelul înebunise, cu ochii închiși, și gura, cu părul mototol, suferea în gemete înăbușite grozavul chin al frământărilor firei.

Dar, iată că, vreo douăzeci și cinci de hoți cu căpitani lor, nu-și găseau loc de furtună și deocamdată se adăpostiră sub unul din cei mai stufoși stejari din apropiere.

Puțin, câte puțin, furtuna se dămoli, nouri trecură departe, bolocănoși și luminați de fulgere, de nu rămase decât soarele pe cer ca un trandafir de aur pe o pașiște linsă. Dar copacii se legăneau, scuturându-se de ploaie, și crășcătele copacilor se tânguiau, dar din toate se auzia glasul sufletețului;

„Intr’o zi mama m’a născut, într’o zi m’am botezat, într’o zi am murit. M’am dus la rai și nu m’a primit.“
Și, sărăcuțul de el, își cântă toată jeteia lui, de suflet necăjit, de auziră și tâlharii, încheind-o cu vorbele:
„Vai de mine, și de cel ce m’a făcut pe mine, că păcătos mai sunt!...”

Toți ciuliră urechile, ascultând, și uitându-se în sus, și privindu-se întrebător: „Ce-i?” — De unde?” — De unde?” Un tâlhar îl văzù, și vru să deie cu săgeata crezând că e vreo cursă. Dar căpitanul îl prinse de mână și întrebă sughițând cu spăimă:

„Fraților, ascultați?”

— Da! răspunseră ceilalți.

Însă tocmai atunci sufletețul își și începuse iar plângerea.

„Ia! Ia! făcù Căpitanul. Ascultați!”

Și toți ascultară cu groază și se înfioară întrebându-se „Ce-i asta?”

— Il vedeți? îi întrebă Căpitanul.

— Uite-l-ai! Uite-l-ai! el arăta hoțul care voise să-și săgeteze.

— Unde-i? Unde-i? întrebă fiecare.

— Colo! Colo!

Și care cum îl vedea, și îl arăta și altuia.

Și zăriră că, în vârful copacului între două ramuri,

ce se frământau la bătaia vântului, era un copilaș mai mic ca un popușoi, și par'că eră, și nu cră, așa eră de străveziu.

Totuși, hoșilor nu le venea a crede și se apropiară să vadă mai bine, pe când copilașul își rostea acum a nu știu câte-a oară plângerea sfârșind-o cu: „Vai de mine și de mine... și de cel ce m'a făcut pe mine, că păcătos mai sunt“.

„Ei, făcù Căpitanul înfiorat, și cu mâinile una în alta, și dând din cap, ce ziceți? Ați auzit?”

— Auzit, răspunseră hoșii rușinați de meseria lor.

— Ei, mai hoști? îi întrebă el.

— De, căpitane, zise un hoș, apoi să ne luăm după ceea ce ni se năzare.

— Apoi, eu unul nu mai hoțesc, le răspuse dânsul. Și scoțându-și căciula a ingenunchiat cu fața spre copilaș și a grăit: „Dacă tu, suflețele, care te-ai născut într'o zi, și te-ai botezat într'o zi, și tot atunci ai murit, nu ești primit în ceruri și ești un păcătos, apoi, ce suntem noi niște ticăloși, negrii iadului. Putea-vom vreodată să zărim fața sfântă a lui Dumnezeu? O, ticălosul de mine!...” Și căpitanul își înfundă capul în noroi, și plânse cu desnădejde mare, păcatele grozave.

Apoi, se ridică și grăi, cu neastâmpăr și mai ușurat:

„Fraților, de acum să ne despărțim. Dacă sufletul ista care s'a născut și s'a botezat într'o zi, nu-l primește cerul, apoi ce-a fi de noi?... Fraților, să împărțim ce avem și să vă legați și voi că nu mai hoști.”

— Să ne despărțim, răspunseră hoșii, înspăimântați și mișsați de cele ce le spusese căpitanul,

— Așa, zise mai marele hoșilor, să ne jurăm că n'om mai hoști.

— Să jurăm, răspunseră ei.

Și toți, înfiorați, jurară că n'ar mai hoți și s'or duce fiecare să-și ispășească păcatele care cum s'or pricepe

Și, pe dată au și împărțit prăzile, au svârlit cuțitele și ce-au avut ca arme, s'au sărutat apoi frățeste, și au apucat fiecare câte un drum printre copaci, pe când suflețelul se tânguia: „Vai de mine și de mine și de cel ce m'a făcut pe mine, că păcătos mai sunt..“

II

Intr'o zi de iarnă, pe când din cer se vedeà o parte de pământ acoperit cu pete albe ca un cal târcat cu alb și negru. Pe petele cele albe de pământ erà ger și viscol. Sfântul Petru, portarul sfintei cetăți din necunoscut, sta acum, nu știu pe ce, la poarta raiului și își făcea niște socoteli. Crâncenele războaie i-a adus o mulțime de suflete ale acelor ce au murit acolo. Și cum aveà porunca dela Dumnezeu că toți care mor pentru țară, să se bucure și de hodina cea sfântă, el pe toate le-a primit, și, cum nu știea carte, le-a însemnat doar pe un răboj și acum le uitase rostul. Când deodată auz la poartă: „boc! boc! boc!“

— Cine-i? întrebă sfântul.

Nu se auzi nimic. Și sfântul după ce ascultă puțin își văzù iar de treabă. Dar, nu mult, iar auzi: „boc! boc! boc! — „Cine-i? întrebă sfântul. — „Eu, se auz un glas tânguitor și slab.

Sfântul, întoarse cheia, și ce să-i dee văzul: ingera-

șul suflețelului, care venise cu doi ani de-a rândul, eră cu un baecat, pe care abea sfântul îl mai prepuia; în vârful capului nu aveă decât un ciuf de păr; hăinușele pe el erau sdreanță de sdreanță, ochii nu i se mai vedeau și fața îi eră ca pământul și plină de zloată și slab ca scândura.

„Cine ești?” îl întrebă sfântul Petru, sucindu-se să-și aducă aminte unde l-a mai văzut.

— „Eu suflețelul Ion. Intr'o zi m'am născut, într'o zi m'am botezat și într'o zi am murit, am venit la rai și nu m'a primit și am fost trimes un an în hogașul cartului, și băiatul spusese toată povestea suflețelului, încheind cu: „Vai de mine și de mine și de cel ce m'a făcut pe mine că păcătos mai sunt! Și acum am venit să mă primiți...”

Starea suflețelului îi rupse inima sfântului de mâhnire, că uită și poarta deschisă, și se duse la Dumnezeu, și cu multă *osârdie* căzù în genuchi în fața nebiruitei puteri,

Însă, aice, eră îngerul Păcii, arhanghelul Gavril, îmbrăcat în haină albă, ca zorile; păru-i de aur, poleit de raze, încins pe la frunte cu un cerc de stele, îl spânzura în valuri pe umere. La șoldul lui purtă trâmbița păcei și sabia de foc pentru protivnicii ei. Adusese tocmai vestea că a făcut pace în lume, că a deschis ochii stăpânitorilor, să vadă deșertăciunea dorinței lor. Că pe protivnicii păcii i-a fulgerat în scaunele lor, dar că pacea tot nu se încheia și, atunci, a sguduit pământul, s'au deschis vulcanii și s'au îngropat sate și orașe; furtunile au înecat corăbiile, și totuși pacea nu s'ar fi încheiat, dar a început să umble foametea cu dinți de lup și boalele, și numai așa s'au liniștit.

„Pace să fie, și dragoste între popoare, a grăit glasul sfânt din necunoscut. Vremea proorocirilor mincinoase a trecut și vremea turmei și un păstor a sosit. Arhangheli peste puțin vor suna moartea balaurului care a purtat lumea cu viclenie și sfârșitul e aproape!..”

Apoi glasul din necunoscut întrebă:

„Ce veste, Petre?”

— A venit sufletul Ion...

— Știu, a răspuns Duhul-Sfânt, și se caină..

— Da, Doamne, răspunse sfântul: zice că e tare păcătoș.

— Să intre! Dar să-mi spue cine sunt cei douăzeci și cinci de înși, care vin după dânsul.

În adevăr, când se uită sfântul din poarta raiului, zări înaintând douăzeci și cinci de suflete, însoțite de douăzeci și cinci de îngeri, de care se țineau douăzeci și cinci de mii de draci, care se certau, urlau, morlăiau și trăgeau sufletele de haine, de mâini și fiecare drac avea câte-o inimă de om însângerată și câte un cuțit înfipt în ele: erau inimile celor uciși de hoți, și făceau o harmalaie, de Doamne ferește.

— „Ioane, întrebă sfântul, cine sunt oamenii ceia ce vin încoace?”

Se uită sufletelul și îi recunoscă și i-a răspuns:

„Aiștia sunt douăzeci și cinci de hoți, care pe când eram în creșcățul copacilor veniseră pe o furtună să se-adăpostească sub un copac. Auzind tânguirea mea, și-au zis: că dacă eu, care îs născut, botezat și mort în aceeași zi, sunt păcătoș și n'am fost primit în rai, apoi, ce-o fi de dânsii, și atunci s'au lăsat de hoție, lăsându-se să moară de foame”.

În adevăr, hoții despărțindu-se, care cum au întâlnit cât un sărac sau om nevoieș, au dat tot până au rămas cu peile goale, Apoi au intrat în câte o scorbura de copac și au murit acolo, toți de foame, până la unul.

Sfântul la asta, oftă, își șterse lacrimile, și a și grăbit la Dumnezeu, și îi spuse: „Uite Doamne — așa și așa.—„Știeam, i-a răspuns glasul sfintei treimi. Dă-le drumul la toți și să-i spui sufletelului, că nu-i muncă să nu se nască fără păcat. Că omul de cum a venit pe lume e cu pecetea păcatelor ce avea să le facă, iar cel mai mare păcat e că s'a născut în lume și a pricinuit dureri maică-sei“.

Și, așa, s'a dus sfântul. Dar, acum, cele douăzeci și cinci de suflete ale hoților erau și sosite și așteptau; iar demonii steteau în depărtare fiecare cu inima de om în mână, sa dovadă de învinovățire înaintea judecăței celei mari, și așteptau cu poftă mare ca sfântul să le trimită prada.

„Ce vrei?“ îi întrebă pe suflete portarul cerului.

— Să ne primești, grăiră ele cu spaima mare, și tot uitându-se mereu la draci, „să ne primești, ori de nu, să ni se deie cea mai mare osândă ce nu s'a dat pe lume. Numai negrilor celora să nu ne lăsați. Că am păcătuit, dar ne-am ispășit prin cea mai neagră osândă.

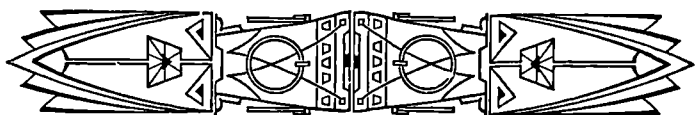
— Dumnezeu așa a vrut, grăi sfântul, să vă deie pildă pe sufletul ăsta. Că Dumnezeu a văzut ticăirea voastră și s'a bucurat ca și părintele la aflarea fiului pierdut. ca și păstorul la aflarea oarei rătăcite. Intrați în liniștea de veci.“

La asta, îngerașul sufletelului începù să râdă și să bată în palme de bucurie. Iar cele douăzeci și cinci de

suflete și cu suflețelul înainte, intrară pe poarta strâmtă a cerului, pe când demonii rămași departe de rai, miorlăiau ca mâțele și vânturau inimile însângerate în mâni, mușcând din ele, cu multă ciudă.

Apoi, poarta se închise, pentru a lăsa loc și aitora, trudiți de valurile lumii pământești, să vie să bocănească în ea ca Sf. Petru să-i primească.

FIRIMITURILE LUI DALIB

Dalib era un tătar sărac, muncitor cu palmele, singura lui avere erau două mârșoage. S'a muncit el mult să aibă o căruță, dar nu a putut să și-o închipue, așa că de câte ori voia să facă și el pe căruțașul, trebuia să se roage când de unul, când de altul să-i facă binele cu căruța. Dar nu asta îi era grija lui cea mare, ci, aceea ce-l mânca cu scârbă era că odată n'a fost în stare să se ducă și el la Meca, cum se duc alții de neamul lui, să se închine la mormântul Profetului, și câteodată se simțea tare nenorocit că nu-l făcuse D-zeu și pe dânsul mai bogat. Că: de blând cu toți era, de bisericos, era bisericos, și se ruga lui Dumnezeu cum puțini musulmani mai știu să se roage; iar tipicul legei și al obiceiului îl păzia până într'atâta, încât și firimiturile de pâine le îngropa în pământ, unde socotia că e locul mai curat, oricât de puține ar fi rămas. Din pricina asta avea mare ciudă pe creștini, că după ce se scoală dela

masă, lasă pe jos o sumedenie de firimituri, și pe urmă le dau la gunoi. Mai cu seamă pe un vecin al lui, Ion Ungureanu, un mocan din Ardeal, mai procopsit ca el, care ori de câteori mîncă, dînsul arunca firimiturile la gunoi, și mereu îl ținea de rău, și-i da a înțelege că e păcat mare, că pâinea e fața lui Alah, și Alah ține de rău pe cel ce nu-i cinstește fața.

Și veșnic se ruga: „Alah! Alah, ajută-mi să mă duc și eu la Meca, că tare îs păcătos, și aș vrea să văd și eu mormântul Profetului Tău“.

Iar când se duceau pelerinii într'acolo, i se scurgeau ochii după șirurile ce se îndepărtau cu căruțele spre cel mai apropiat port al Mărei și par'că înlma din piept fugia cu dînsii și ofta adînc, nădăjduind că poate anul viitor i-o aduce mai mult noroc; dar în zadar, norocul se ținea după dînsul ca pulberea după cîini. Ce n'a încercat el să faca: bulgărie, salahorie, pietrărie și din cele două mărțoaage n'a putut eși. Și doar copiii nu avea. Și dorul de Meca îl mînă așa de departe că a început să se jelue dela o vreme la lume, nădăjduind că poate s'o îndura să-l ajute, sau să-l ieie și pe dînsul la o nouă serbare a Bairamului.

Odată un turc bogat, care-l chemase să lucreze în grădina lui, auzindu-l tînguindu-se, i-a spus: „Măi, Dalibe, eu te-aș lua la Meca, dar, ești prea prost îmbrăcat“. Vorba asta 'l trezi pe Dalib ca d'n somn, și, într'adevăr, își aruncă ochii pe el și văzându-se tot în șalvarii lui albaștri roși de muncă sau vechime, și singurii ce-i mai avea, dădù din cap cu desnădejde și gîndi: „Da, da, n'am măcar o haină acătăra pe mine. Cum să mă duc așa înaintea lui Alah?“

Și-au trecut zile de atunci. Dalib mântui de lucru în grădina Turcului și găsi altceva de lucru : să ducă unui jidov, la târg, la Medjidia, niște saci cu fasole altui negustor de acolo, dar nu avea căruța. Pentru asta se suci, se învărti, ceru căruța dela unul, dela altul; unul îi spuse că e dată în altă parte, altul, că la a lui e stricată o roată; altul, că-i trebuie și lui, și, ajunsese tot la Ungureanu, vecinul iui. Aista, tocmai stătuse la masă și acum se pregătia să meargă la târg să cumpere niște sare pentru turmă, pe când nevasta mocanului tocmai mătură ca de obicei o mulțime de firimituri la gunoi. Și nu s'ar fi dus Ungureanu, dar nu avea pe cine trimite. La vederea firimiturilor care se amestecau cu gunoiul, Dalib se încruntă, se mâhni și zise nu știu pentru a câtea oară :

„Bre, de ce dai tu la gunoi firimituri? Tare păcat; fața lui Alah! . . .

Iar Ungureanu se uită la el, și i se părù mai jerpelit ca oricând, și de data asta îi răspunse înciudat :

— Ia lasă-mă Dalibe, că tu îngropi firimiturile, și tot așa de pricopsit ești.

— Bre — îi zise Dalib — nu-i așa : Alah e mare !..

Și cu asta, el încheie vorba, și o dete pe altele, de teamă ca nu cumva să supere pe mocan și să nu-i mai dea căruța. Și din întrebări : „ce mai faci“, „ce mai fac vitele“, „cum merge“ . . . Ungureanu îi spuse că se duce la târg să cumpere niște sare pentru oi. Dalib, la asta, dădu din cap amărât, și se jelui că umblă tot satul și nu-i dă nimeni căruța să câștige și el un ban.

La asta, gospodarul sări cu vorba : „Uite mă, Dalibe, îți împrumut eu căruța, dar tu să-mi cumperi sare la oi.

— Cumpăr bre — a răspuns tătarul, gata de a-l îndatora. Şi Ungureanu dându-i bani, Dalib şi pleacă.

Era senin, pe aproape de amiază, doar câteva petice de nouri ca nişte fiinţe neînţelese se plimbau pe albastrul prăfuriu al cerului de vară al Dobrogei, la orizontul căruia dealurile se vedeau ca nişte conuri spre cer. Şi iată-l pe Dalib pe un drum pietros, lung, de faţa unei nesfârşite pânze de America, ce plecă din sat şi se tot ducea departe, şerpuiind şi ridicându-se pe dâmburi şi lăsându-se pe văi şi se tot întindea departe, departe, pe şesurile pline de mirişti secerate ca o tunsoare de copil bălan, până la marginea târgului Medjidia, către care mergea Dalib cu căruţa lui Ungureanu, plină cu saci cu fasole, şi trasă de cele două mârţoage cără păreau două pastrame însufleţite, şi pe cari stăpânul lor suit pe saci, le şfichiua cu milă, când în una, când în alta. Deodată, îi veni foame, se uită la soare, lăsă mârţoagele în voia lor şi scoase dintr'o traistă delat sold o pită şi un şervet. Aşternu şervetul pe genuchi, scoase cuţitul ce-l purta veşnic cu el, tăie şi mănă. Apoi, săturându-se, mulţumi lui Alah, şi oprî caii. Puse restul de pită în desagă şi strângând şervetul cu firimituri, pungă, se dădu jos. La marginea şoselei se făcea şanţul, apoi, un povârniş pietros, care, spălat mereu de ape, lăsase pietrele goale, acoperite doar cu puţine ierburi. Se gândi: „In şanţ nu e curat că vin ape şi apele din şanţuri aduc murdării. Pe malul şanţului aşişderea că trece ba unul, ba altul. O să le 'ngrop dincolo de şanţ, între pietre.“ Şi scoase cuţitul şi începù să facă o gaură între două pietre. Scoase o mână de ţărână, i se părù că gaura nu e tocmai adâncă, iar ca să fie el

încredințat că a făcut pe placul lui Alah, mai scociorî cu briceagul și când băgă mâna, țărâna se duse afund, iar mâna i se împiedică de un fier subțire. Mai scociorăște cu cușitul, vede că fierul e mai mare, dar nu poate ieși de pietre. Cu putere smulge o piatră și o dă deoparte, smulge alta, și văzù, spre ciudățenia lui, că e o toartă de căldare. Atunci, îi veni în minte o poveste veche și o bucurie și nerăbdare îi cuprinse sufletul, și mai repede ca o pisică când sgreapțână, dădù și alte pietre deoparte, scoase pământ, scoase, și dădù de un capac. Aice, fu lămurit și îi veni să înebunească, îl apucă sudorile și se uită împrejur nu cumva vine cineva, și începe a scociorî jur-împrejurul capacului și a-l curăți de pământ și de rugina verde, și, deși cu greutate, îl deslipește. A înebunit: îi venea să strige, să urle ca nebunii, să chiuie și totodată să plângă și să cheme pe toată lumea: „Veniți, să vedeți cum Alah a răsplătit pe Dalib pentru că a îngropat firimiturile, pentru că a cinstit fața lui. . .” Totuși un moment de deșteptare îi veni și se frecă la ochi; nu cumva visează. Însă trezirea cea mai mare fù, când auzi un huruit de trăsură din partea încotro mergea și, nu mult, de după un dâmb al șoselei se arată o trăsură trasă de doi telegari. O cunoscù, eră a subprefectului. Dalib la asta se înfioară și o frică îi sgârci toate simșurile și repede trânti pământul la loc, și se culcă pe groapă, iar când sosi trăsura în dreptul lui, se ridică pe dâmb și făcù boierilor câteva închinăciuni; era chiar subprefectul încă cu un târgoveț. Il cunoșteau pe Dalib, și cum îl văzù subprefectul, se întoarse la tovarăș și îi grăi: „Uite și pe nepricopsitul de Dalib cu mărțoagele lui”. Și trecură înainte răsând. Când

s'au îndepărtat bine, Dalib se întoarse înapoi și cu grabă și spionător, împrăstie pământul dinprejurul vasului, smuci odată, nu eși, smuci a doua oară, și scoase o căldărușe de aramă și repede ridică capacul. Și, Doamne nu s'a înșelat: — plină numai cu lire vechi turcești de aur. Repede și cu grijă o sui în căruță, o ascunse sub saci și o porni înapoi spre casă. Ungureanu îl întrebă ce are, iar el îi spuse, că a uitat banii de pe sare acasă. Dar acum era noapte. Și, așa, tocmai a doua zi o porni iar cu sacii la târg.

.

La o săptămână, după ce Dalib umblase acum pe la Tulcea, pe la Constanța de mai schimbase din aur și-și scoase pașaportul, se duse la mocan și-i grăi:

— „A, bre Ungureanu, să mă duci la port la Constanța.

— De ce, tu nu te poți duce?

— A, ma bre, mă duc la Turchia.

— Da de ce, bre Dalib? — îi zise românul și îl privi cu părere de rău.

— A, bre, mă duc la un rudă bogatu cu hanână, da vino înapoi.

— Da casa, caii, cui îi lași?

— Eu plătesc la tine să îngrijești.

Și în adevăr, Ungureanu punând caii lui Dalib la căruța lui, îl duse la Constanța. Pe vapor l-a luat și pe Ungureanu și i-a zis:

„A, bre, Ungureanu, eu plec la Meca și nu mai vino. Las fie caile mele, casă a me, loc și curte“. Și scoțând de sub brâu o hârtie împătrită, spre uimirea românului,

văzù că-i dă o hârtie autenticată de tribunal prin care Dalib îi lasă toată starea lui, ca danie, și îi adaugă:

— „A, ma, Ungureanu, să nu mai dai farmaturi la gunoi, să le îngropi. A ma, Alah la mine vazut și dat avere“. Și spuse lui Ungureanu, încet, toată jetia, care a rămas zăpăcit, prostit, că dându-se jos de pe vapor, mai era să cadă în apă. Și nu știu cum par'că omul de atunci, și-a sărit din minte, că ci-că Ungureanu și acum îngroapă firimiturile, nădăjduind să dea și el peste o comoară ca Dalib.

POVESTEA SCÂNTEUȚILOR

Adesea ori, în nopțile fără lună, în timpul verei, se vede prin iarbă, ceva licărind ca și chibriturile de pucioasă, când pui mâna jilăvită pe ele ; pe întuneric, ceva ca niște scânteii, niște candelice mici, mocnite. Aceste lumini sau scânteii sau licăriri nu e alta de cât „licuricii” sau „scânteuții”, un fel de viermuleți ce trăiesc prin iarbă, îmbrăcați cu un fel de piele care noaptea are darul de a luci, cum v'am spus.

Pe mine, unul, mă minunau mult, încă de când eram copil. Și numai într'o seară de vară, aflai că sunt niște viermuleți, și încă cum, că au și poveste, că și ei dela începutul începutului, nu au fost tot viermi, licurici ca azi, ci îngeri, și încă din cei căzuți, de când cu alun-garea lor din rai. Și lucrul ăsta îl aflai tot dela tata. El eră după mine filozoful cel mai mare, și care știa câte povești pe lume și tâlcuri.

Iacă așa : în seara pomenită, era senin : stelele pe cer

păreau niște licurici, dar ceva mai mari, iar *Calea lui Troian*, ce tăia câmpiile cerului chiar părea milioane de licurici mari și mici strânși la un loc. Și era cald, ca pe la Sânziene, un fel de năbușeală, că unii oameni dormeau și pe afară. Și, eu tocmai eram culcat cu tata în grădină, pe un pat de scânduri ce-l făcuse dânsul sub niște cireși înalți și stufoși, ca, chipurile, venind vr'o ploaie, așa pe nesimțite, să nu ne prea ude cu ușorul.

Grozav îi era drag lui, și grozav mie să dormim vara afară, și mai cu seamă pe patul de sub cireși. Că ce-i mai plăcut decât să dormi, la țară, afară, pe vremea coasei, și să-ți vie miros de fân proaspăt de pe meleaguri. Și mai cu seamă în grădină cum eram eu, să-ți vie și miros de flori și de frunză de cireș și vișin, e o sănătate. Și mai cu seamă să fii cu satul și spre partea muntelui, unde aierul e tare ca spirtul, e o fericire. Și satul meu tocmai că e chiar în preajma Carpaților, de unde mă bătea o adiere ca o vrajă ademenitoare și plină de întinerire.

Și stam culcați afară. Cerul era, cum am spus, iar licuricii licăreau prin iarbă ca niște candeluțe în o lume, pe care noi nu o putem pricepe. Tata da să doarmă, eu sgulit lângă dânsul, măsuram adâncimea cerului, și ce bine îmi era lângă el, iar în lumea de stele par'că vedeam pe Dumnezeu, și îl simțeam în mine trăind. Încă nu cetisem prin cărți, parascoveniile despre lună și stele, ci însemnătatea lor o știam dela tata, precum și el o știa dela cei adormiți în *poveștile* cerului. Câte o stea se desprindea dela locul ei și, poc, ca și cum s'ar răsturna o lumânare de pe o masă, cădea în văzduh, făclie, undeva departe, lăsând o dâră luminoasă ca o sabie de foc.

Eu știam tot dela tata, că de cade o stea, a murit un om; că fiecare om își are steaua lui, că stelele is după cum sânt și oameni: cele mari is a împăraților și domnilor, iar cele mici a muritorilor de rând. Și-mi zisei:

„Încă unul a murit“. Oare, care o fi?

Apoi, mă gândii: „oare care o fi steaua mea?“ și o căutam printre milioanele de stele și o vedeam aci mică, aci mare. Și par'că o vedeam căzând, și pe mine mort. Dar când avea să fie? Și totuși clipa ceea îmi părea că nu are să fie niciodată. Și nici tata nu are să moară, nici mama, și eu aveam să fiu, vecinic, așa, lângă dânșii un băiat. Și aveam să trăim așa cât lumea. De un lucru mă îngrozeam numai, de vremea de apoi, când are să plouă cu foc și la asta mă gândii atuncea și par'că vedeam că plouă cu foc și atuncea mi se întunecă sufletul și mă zgulii și mai mult lângă părintele meu. Când el mă întrebă:

„Da tu nu dormi?“

— Nu, îi răspunsei. mă gândeam când are să plouă Dumnezeu cu foc, ce avem să ne facem noi atuncea?

— De-om trăi până atuncea, și-om fi buni la Dumnezeu, are să ne înalțe la cer. De nu, avem să pățim mai rău ca scânteuții. Da' tu cunoști care is „scânteuții?“

— Cum nu, îi răspunsei eu, uite-i cum strălucesc prin iară. Și gândul mi se duse iar la vremea de apoi, și par'că eu și cu părinții și frații mei, și cu toate neamurile noastre ne vedeam buni la Dumnezeu, și suiți la ceruri, pe când tata urmă:

„Ei is făcuți din îngeri, din cei goniți de D-zeu din rai, odată cu Scaraoțchi, când demonul a vrut să se ridice cu scaunul mai sus decât D-zeu.

Eu știam povestea căderii îngerilor: lasă că o cetisem și în o carte tălmăcită de o rudă a tatei, dar însuși tata mi-o spusese, ba mai frumoasă decât cea scrisă, și păr'că vedeam îngerii pe când D-zeu nu era acasă, suind scaunul lui Scaraoțchi mai sus decât al lui D-zeu, după care Cel de sus venind și văzând deșertăciunea, dădu poruncă Arhanghelilor să sune de război, cerurile să se deschidă și îngerii să cadă, cu nemiluita. Dar cum s'au prefăcut unii în licurici, nu știam și îmboldit de a ști și trebușoara asta repede îl întrebai:

„Și de ce i-a făcut D-zeu pe îngerii licurici?”

— Apoi, că ei așa au cerut, răspunse dânsul.

— Și de ce?

— Apoi, n'ai să adormi?

— Nu.

— Apoi iaca așa, începù tata; par'că ți-am mai spus că la facere demonul era cu D-zeu, în rai, ca un fel de *feșter*, de căpitanie peste oștile cerești, peste cetele îngerești.

— Știu, știu asta, îi spusei; și demonul a vrut să fie mai mare ca D-zeu și a pus pe îngerii să-i suie scaunul mai sus, și D-zeu s'a supărat și l-a gonit cu tot cu îngerii din rai.

— Așa, urmă tata, și au căzut trei zile și trei nopți numai îngerii,

— Până când, îi tăei vorba, au venit sfinții Arhangheli Mihail și Gavril și i-a spus: „Oprește Doamne, că rămâi fără îngerii”.

— Da, zise tata, și D-zeu la asta s'a milostivit și a spus: „Destul” și numai atunci s'au închis cerurile. Ei, acum urmă, să-ți spun ce-a fost cu scânteuții.

Da' nu dormi ?

— Nu dorm.

— Ei, da vezi, că nu erau toți îngerii vinovați, săracii, da Dumnezeu sfântul în mânia lui n'a mai ales, ci i-a trântit pe toți claie peste grămadă, iar când a zis D-zeu „destul“ așa au rămas care cum s'au găsit: unii dintr'ânșii cu Scaraoțchi au căzut sub pământ și s'au prefăcut în draci, alții pe pământ și alții în văzduh, și cari sunt „sburătorii“ de tehuesc pe băieți și pe fete din dragoste: unii înnebunesc, alții își fac seama, Doamne ferește! Da, vezi, cum am spus, nu erau toți vinovați și unele duhuri erau blajine, nu făceau rău la oameni, ba erau în dușmănie cu cele rele. Da vezi, Scaraoțchi, deși era în iad, da el tot la rău gândea, și împreună cu duhurile rele din lume s'au apucat de șoșii mari: Așa, bunăoară a făcut pe Adam și pe Eva să mănânce din pomul oprit, apoi pe Cain să-și omoare fratele. Și multe și multe, până Cel de sus îngrozit, a trimis pe sfântul Ilie cu mâinile cerului să mai mântuie lumea de dânșii. Da, se vede că tot voința Celui de sus a fost, că nu i-a pomenit, să-i cruțe pe cei nevinovați.—Dormi ?

— Nu dorm, îi răspunsei.

..și, urmă tata, sfântul Ilie a prins a lovi în toți de-a-valma. Atunci, îngerii nevinovați au făcut sobor, și au zis: „Doamne, de ce ne omori, că noi vinovați feței tale nu suntem, că dacă am stat grămadă, asta, nu e să zici, că am lua toți parte la păcat, ci, iacă-tă fulgerele sale vin și ne omoară și pe noi, nenorociții.

La asta Dumnezeu sfântul a chemat pe sfântul Ilie și a grăit: — „Vezi, Ilie, că au picat cu duhurile răle și de cele nevinovate. Și bieții cei nevinovați se plâng că

dai și într'înșii". — „Doamne, a răspuns Ilie, eu nu-i cunosc. Și apoi, credeam că vrei să te scapi și de dânșii.“ — „Tocmai, i-a zis Dumnezeu, sfântului Ilie, să iei aminte, ca cele necurate, am să le fac negre și cele curate, nevinovate, albe. Că eu nu-i pot primi înapoi, până nu s'o slobozi Adam din lad, și Domnul Hristos nu s'o sui la Cer.

Și pe dată, a făcut D-zeu așa, că duhurile răle s'au prefăcut negre ca smoala, iar cele nevinovate, albe. Și de-atunci zice că is dracii negri. Și la asta tata mă întrebă iar: „Dormi?“

— Nu dorm, îi răspunsei.

„Și, urmă el, D-zeu, după asta, a și trimis un înger să vestească soborul că s'a luat măsuri să nu-i mai trăznească. Și cât ai vorbi, s'au și văzut toți albiți ca omătul.

Da vezi, că ei nici de asta n'au rămas mulțămiiți, că ce și-au făcut socoteala: „Bine, bine, ziua, ne-a vedea sfântul Ilie, da noaptea, pe timp de nour, pe ploaie, pe ce are să ne cunoască?“ — Ei nu stricau, săracii, că D-zeu sfântul avusese grija, ca sfântul Ilie să-i cunoască și noaptea. Și iar pe sfat, și neliniște până s'a găsit unul mai bătrân, care era și șchiop din pricină că a plecat din cer, într'un picior, și acela și-a luat o cârjă și așa cum a putut, a pornit la D-zeu.

Când, iată, se și întâlnește cu Părintele ceresc, care nu știu ce treabă avea în lume. — „Ce-i pe tine?“ ci-că l'a întrebat D-zeu sfântul. — „Doamne, a grăit Duhul, cum i-o fi spus, cum a căzut el în genunchi; sfântă și mare e puterea ta, că fără știrea ta nici firul de iarbă nu se mișcă. Iată, de ce veneam: Poruncă ai dat lui

sfântu Ilie să nu ne trăznească și semn ai pus pe noi, dar noaptea ce ne facem?” — Și la asta tata mă întrebă: „Da, tu dormi?”

— Nu dorm, nu; spune că ascult.

„. . . Și, zice-că D-zeu sfântul, s'a scârbit tare și nu s'a putut opri și i-a spus Duhului: „Voi tot neîncredători sunteți în mine. Dacă eu i-am poruncit lui Ilie să nu vă trăznească, pentru ce vă îndolți? Iacă-tă, cât de credincioși ați fost. . . De nu v'ați fi îndoit de puterea mea, nu ați fi fost aici. Iacă-tă, am să fac și asta, da să știți că drept osândă pentru necredința voastră, de la pământ nu aveți să vă mai ridicați. Să suferiți cu lumea, iar ca să fiți împăcați, că are să vă deosebească Ilie, vă voi da trup și vă voi lumina noaptea.

Și D-zeu sfântul, doar a gândit și toți ingerașii s'au și schimbat în niște goangămuleți, și cari, precum îi vezi, cum dă noaptea, luminează ca scânteile prin livezi, prin pășuni, și lumea le zice pe la noi și „Scânteuți“.

— Eu am citit în carte, îi răspunsei, că le zice și licurici.

— Așa am auzit și eu, a răspuns dânsul și urmă: „Amu, a fi, nu a fi așa, D-zeu sfântul știe, da eu, așa am auzit-o dela bunică-mea, — D-zeu s'o ierte, — așa îți-o spun.

Amu, spune-o și tu la alții, poate s'o știe mai bine și poate culegi ceva.

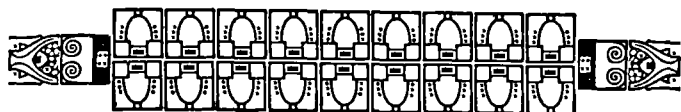
Și-amu, grăi dânsul căscând, să dormim că *amuși* e ziuă.

Și, tata, care adormea, așa de ușor, doar îl auzii sfărăind; intrase în somn. Iar eu, rămăsei cu mintea îmbogățită încă de o poveste, care pentru mine intra și asta

în lămurirea tainelor lumii, și pe care le credeam că nu le cunosc decât marii filozofi, și Solomonarii, între care era și tata. Și minunat de povestea „Scânteușilor“ sau a licuricilor, cu ochii în puzderia cerului, gândul iar mi se duse la căderea îngerilor și toate le închipuiam în mintea mea, și le vedeam ca aieva și par'că vedeam pe draci apucându-se de șoții și pe Ilie trăznind în ei, înfârșit, soborul Duhurilor, blestemul lui D-zeu și prefacerea lor în licurici, din care mi-am făcut atâtea gânduri, că ostenit de ele și de închipuirii, sgulit lângă tata care poate și el era în lumea duhurilor, nici nu știu când m'a furat somnul.

Și, cum nimic nu se ține minte ca povestea, iată că apucaii să vă mai spun și pe asta.

VOLINTIRII

Eră pe vremea Răzmiriței, — pe vremea când nu erai cu nădejde că ce ai muncit e al tău. Da sunt mulți ani de-atunci dragii moșului: — așa de mulți că le-am uitat și numărul.

Or fi, să zic, vreo șeptezeci, optzeci de ani de-atunci.

Și când îmi amintesc de-acele vremuri, mă cuprinde cutremurul. Doamne ferește și pe copiii dușmanilor noștri de așa cumpene!

Eram băet răsărit, să fi tot avut zece ani. Știu ca azi, că umblam încins peste o cămeșuică lungă până în pământ cu un bârneț de lână; eram în durligi; cu o pălărioară țuguetă pe vârful capului și pășteam vitele satului deasupra Copăcenilor, cu unul Ilie, care s'a făcut mai pe urmă Volintir. Par'că îl văd pe Ilie ista: un mățâu, nalt, deșirat, cu ochi ca de găscă. Și atâta plată ne dădea satul: două dimerlii de făină, o putinică

cu brânză, tain și doi galbeni la păscut vitele oamenilor pe vară.

Ce erau pe atunci doi galbeni, — ce nu luai pe ei?.

Toată vara o dusei cu Ilie, numai într'o poveste și într'un cântec. El cânta din fluer și eu jucam, că mi-a plăcut al naibei jocul! Și ași fi jucat și în alte veri, de n'ar fi dat resmerița în țară.

Petrecusem cum am spus, vara ceia bine, dar vântul de toamnă începù să bată tot mai târîcel prin codru. Câmpiile prinseră să năpârlească; cămeșea păpușoiului plesnă de coaptă ce eră—și oamenii zoreau cu strânsul de pe moșia boerului: un 'grec, jupânu Panaiot: urât și sgârcit al dracului, care nu ne slăbea o clipă până nu-i făceam câmpul palmă și nu-i umpleam hambarele. Iar noi, din pricina asta, rămâneam de ne degeră popușoieșu pe strujan, de brumă. Și așa pe la Ziua Crucii — pe când unii oameni, cari gătise claca boerului, zoreau să-și umple și ei podurile, — iată că sosește o scrisoare, nu știu de unde, boierului, că să vie volintirii și să pregătească pe primăvară câțiva boi și ceva bani, că ei au să ne scape de Turci.

Vestea, așa eră; dar oamenii,—știi... cum is oamenii: dintr'atâta, face atâta: dintr'un țânțar face un harmăsar. Și au luat-o înainte cu „Volintirii”. Ba, că vin peste o lună, ba, că Volintirii n'ar fi oameni ca toți oamenii, ci tricolici, de cei cari numai dându-se peste cap, se prefac în fel de fel de chipuri și câte bazaconii toate. Mulți,—mai cu seamă cei bogați,—din pricina asta și-au iăsat sămănăturile pe câmp și odihna și au apucat-o peste hotar. Alții și-au făcut hrube adânci în pământ, ca la vreme de nevoie să se ascundă cu avutul lor.

— Hei, hei! câte comori nu-s îngropate în dâmburile Rădăşenilor să am eu păr pe cap şi fire în barbă; de acolo s'au pricopsit ei; şi câte încă nu-s; dar şăd şi ard pe sama lui Aghiujă.

Cum v'o spun, tremură inima în oameni de volintiri. Mamele nu-şi mai amăgeau copii, să tacă cu „vin Turcii“ ci vin „Volintirii“ şi copilul cel mai rău şi îndărătnic tăcea ca pământul.

Dar n'au venit atunci volintirii; ci tocmai primăvara a început zvon, că vin să omoare pe Turci şi jidani.

Am trecut iarna ceia, cum a dat D-zeu şi lumea par'că mai uitase de volintiri. Şi oamenii prinseră a se mai urni pe ici pe colo, mai în voe. Iar mulţi din cei fugiţi, veniră înapoi. De pe la Mucenici, numai ne pomenirăm cu Ilie: — Bădică, îi dă către tata, *deamu* mă duc la targ.

— Da, ce măi, îi dă tătuca, nu mai stai la vite cu Ion al nostru?

— Nu, nu bădică, mă duc la târg la un negustor, şi din ziua ceea dus a fost.

Însă aşà, prin primăvară, când mai erà o săptămână până în Paşte, iată că mă ia tătuca cu caru la târg să cumpărăm câte ceva de sărbători.

Târgul Folticeni nu erà ca acum, ci tocmai de vale, unde îi zice 'azi, Folticeni-Vechi; iar dughenile erau nişte magherniţe de lemn— le aprindeai pe toate cu un chibrit. Când colo, ce să vezi? târgul închis şi picior de jidan nu se vedeà; iar pe locul unde erà uliţa Sucevei, erà horă şi bărbuncă de volintiri.

Bărbunca erà un joc în jurul unei prăjini lungi, înfiptă în pământ şi cu steag la vârf; iar la horă, ce

să-mi deie văzu: printre alți jucă și Ilie cu care păscusem vitele Țatului.

Un volintir, cântă cu arcușu dintr'o cobză mititică cu gâtu lung și alții mai departe, vre-o patru-cinci, strigau și băteau din palme în tactul cântecului:

Cine joacă la bârbuncă
Mânâncă carne de juncă.

Iar mai încolo, coșgoge junc, înfipt pe o frigare, se pâjolea la un jar mare împrejurul căruia stăteau vreo treizeci de volintiri cu căciuli nalte și strae împestrițate cu găitane: tăiau din junc, mâncau și beau vin cu cofele, adus din hruba spartă a unui negustor.

Tătuca și eu când am văzut că mânâncă, în postul mare, carne, ne-am făcut cruce de acești oameni fără de lege; iar eu fără să știu ce fac, m'am ascuns sub țolul ce-l aveam în car, și mă uitam numai prin o bortică a țolului și l-am văzut pe Ilie, cum după ce a a mântuit de jucat, s'a dus și el la ceilalți de a înghițit o halcă de carne și a băut o ulcea de vin.

Tătuca mi-a spus că cine voia să fie volintir, trebuia să tacă și nici să zâmbească măcar, ci atâta doar să se prindă în horă și să înceapă a jucă după cum îi cântă ceilalți. Apoi eră pus la cercare și jurământ.

Și cum v'o spun, târgul închis și ulițele pustii; dar tata, par'că nu aveà de lucru, tot înainte printre dușene. Când deodată, numai ce auzim clopotele dela biserici și lumea și volintirii isvorând din toate părțile strigând: Turcii! Vin Turcii!

Eră o clipă de groază, de ți se suia părul în vârful capului.

Femeile despletite alergau țipând cu pruncii la sân;

copilașii mai mari țipau și alergau ținându-se de catrințele și fustele mamelor lor. Vitele alergau răgând, mănate spre câmp.

Eu m'am făcut în car cât un purice de frică, tata înspăimântat își făcù cruce și întoarse carul.

Dar dinspre șoseaua mare, se ridică un nour de feruri roșii cu sclipiri de fulger: veneau turcii pe cai iuți ca vântul.

Tata a început a da goană la boi, cari fugeau și răgeau ca gonite de moarte.

Volintirii cum au văzut au început a asvârli cu sulițele șumuege de pae aprinse peste dranița veche și uscată a maghernițelor. Și unde a început un foc și-a arde! Parcă și acum văd cum sburau dranițele aprinse și limbi de pară înconjurate de fum se înălțau mlădioase și năprasnice deasupra acoperișurilor care pârăiau.

Volintirii, dela foc și alți vreo cincizeci ce isvorăseră din oraș, apucară puștile și se așezară pe marginea șanțului care făcea hotarul târgului și pândiră; vre-o câțiva târără, nu știu de unde un tun, și-l așezară cu gura spre partea de unde veneau turcii . . .

Noi, când am văzut așa, am apucat cu caru nebunește pe câmp, dar când să dăm cu caru în valea Tâmpesților. de odată auzim o pârăitură de puști și alta mai tare venită de departe. Glasul tunului se perdù în aer ca o descărcătură de trăsnet și un amestec sălbatic de vaete și strigăte îi fù urma.

La zgomotul tunului, așa ne-a cuprins o spaimă de mi s'a sburlit și părul pe cap. Boii răgeau și dădeau în genuuchi fugind.

Tatei, nu știu cum i-a fost la inimă; dar eu, m'am făcut de frică, cât un ghem sub țol. Și nu mult, tot prin borticica țolului, văzui fugind pe dealuri volintirii; unii călări, alții pe jos și turcii după dânșii. Care se împotrivea ciopârți eră făcut, care nu, legat, că turcii erau mulți, mulți, câte patru erau după unul.

Dar, — nu știu cum se făcù — că pe când zoream să trecem dealul Spătăreștilor, iată că ne es în cale doi turci.

Tătucăi i s'a tăiat picioarele de frică și a început a tremură; iar eu, nici nu suflam.

— Aha, — îi dă unu care pe semne știă Moldovinește; stați pe loc! — Tu volintir?

— Ferească D-zeu, Măria Voastră! bâlbâi tătucu galben ca ceara și tremurând ca varga.

— Da, aice ce ai? îi dă unul din ei ridicând țolul.

— Un băet al meu, Măria Voastră, s'o ghemuit și el de frică.

— Hai napoi!

Tata întoarse caru și o luarăm înapoi spre târg.

— Când colo, — câmpul unde mâncaseră și chefuiseră volintirii, presărat cu leșuri de turci și volintiri și lagăr de soldați; iar în mijloc, pe un covor roșiu stă căpetenia, cel mai mare, — Pașa și alți vreo câțiva turci bărboși; toți cu cafele și ciubuce lângă dânșii; iar mai deoparte, ca la judecată, între săntinele, vreo zece volintiri prinși, legați unul de altul, cot la cot; printre ei și Ilie. Par'că și acum îl văd, cum stă cu ochii perduți în gol și oftă, să i se rupă pieptul.

Turcii, care ne-au adus, după ce-au vorbit, nu știu

ce cu Pașa, unul din ei, repede se întoarnă spre noi și ne zise răstit :

— De unde veniți ?

Tătuca, abia ținându-și firea cu căciula tot mototolind-o în mână, îi spuse tot.

Turcu, iar vorbi, nu știu ce cu mai marele lor și iar se întoarnă spre noi.

— Ei, dacă sunteți cinstiți, dați garanție. Aice tata o sfecli și rămase pe gânduri, — ca plouat.

El cunoșteă mulți negustori din târg. Cunoșteă, mai bine, pe Ițic Noia, care cumpără brânză dela Canta, — putred de bogat — bine și cu dracu. D'apoi știă dacă l-o găsi pe undeva ? . . . N'o fi fugit ? . . . Nu-i vorbă, casa lui eră tocmai pe deal, — între livezi — și nu o ajunsese focul.

În sfârșit, într'o doară, tata îi spune turcului, că-l cunoaște pe el, că de multe ori i-a vândut popușoiu și i-a cărat brânză dela stână.

— Hai la el ! — zise turcul. Și însoțiți de alții am plecat.

Jidanul tocmai se pregăteă să vie cu plocon la Pașa, care cum auzi, ce se gândi, ce se socoti, că-i spuse tatei să-i lese un bou zălog, că el nu știe ce s'o mai întâmplat de atâta amar de vreme de când nu l-o văzut.

— Apoi cum, să rămân cu un bou, jupâne ? Pentru D-zeu, gândește-te și d-ta, să poate car cu un bou . . .

— Bine ; dacă-ți place ; dacă nu, ce să-ți fac ? — zise jidanul oarecum nepăsător ; dacă nu-i fi om cinstit, cu ce să plătesc pielea mea. Lasă boul și du-te de unde ai venit !

Tătuca ce să facă, s'a învoit.

Jidanul a dat în scris că ne cunoaște că suntem cinștiți și n'avem nici un amestec cu volintirii.

— Hai înapoi! zise turcul.

— Tătuca a lăsat boul și s'a pus el la tras lângă celălalt și ne întorcem la Pașa. Și a mers și jidovul cu noi.

Aicea turcul, după ce mai vorbi, nu știu ce cu Pașa, chemă și pe ovrei și ce au vorbit cu toți nu știu, că turcul iar se înturnă spre noi.

— Veniți încoace! și ne duse înaintea celor prinși. Vezi tu? — îi zise tatii: dacă te-oi prinde că ești volintir, ca aiștia, ai să fi ospătat, și porunci ceva pe turcește la alți doi soldați.

Unul din ei îl deslegă pe liie.

Săracul, poate nici prin minte nu-i trăsneă ce au să-î facă.

Turcul îl legă la ochi și îl puse în fața celorlalți volintiri. Unul scoase iataganul și cât ai clipi, îi sbură capul. Capul sări ca o minge în sus bolborosind, iar trupul, — par'că și acum îl văd cum se zbăteă fără de cap, aruncând sânge în sus ca de-o prăjină.

— Hai, zice turcul; la drum și să nu vă prind că-î vai de steaua voastră.

Și am plecat.

De frică să nu mai dăm peste cine știe ce, am ocolit mult, până să dăm acasă.

La poarta țarinei, ne așteptă mămuca sbuciumată cu copiii de mână.

Dar satu! pustiu.

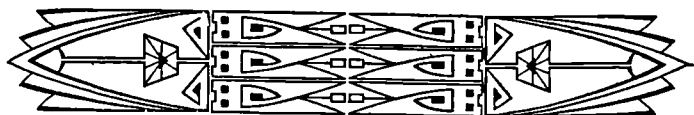
La curtea boierească, jur împrejurul ei făcute șanțuri

și movili mari de pământ, iar ograda și clopotnița bisericei mișună de volintiri și arnăuți.

Oamenii din sat, unii au fugit la curte; alții s'au ascuns pe unde au putut; iar alții, au dat bir cu fugiții.

Repede tătuca se duce acasă și ce se vorbi, ce se socoti cu mămăca, că înjugă vaca lângă celălalt bou și luând calabalâcul, ne sui pe toți, claie peste grămadă în car și — peste hotar.

ÎNGERUL MORȚII

Pământul din cer, ziua, se vedeă ca un bob negru, asemenea unei păsări tare departe; iar noaptea, prin milioanele de stele, părea ca un grăunte de aur. Și pe când lumea asta cu tot ce se vede, nouă ni se pare strașnic de mare, lui Dumnezeu îi eră așa de mică, în cât, cu un ochi numai, cuprindeă totul ca pe o șperlă de cenușă; iar îngerul morții, când își întindeă aripile peste lumi, ființele slabe se înăbușeau de lipsă de viață și, când și-o ridică, se nășteau vietăți noi. Și numai Sfântul Arhanghel Mihail, ce stă ostaș de-astânga scaunului lui Dumnezeu, eră împovorat cu trebușoara asta de viață și de moarte.

Spre o noapte de Crăciun, Dumnezeu luă pământul pe un deget și se uită, cu mare băgare de seamă, la mulțimea lui de ființe, fără însă a se minuna cum ne mirăm noi de un furnicar în care forfotesc puzderii de mici vietăți, ci că eră pe el lumină multă și clopotele-

sunau cu o trăgăneală auzită tare departe; și, după ce Dumnezeu se uită la toate noroadele creștine, cum sărbătoresc ziua nașterii lui cea de a doua, zâmbi; dar când îl întoarse ca pe o mărgea, repede ridică fruntea sus și se încruntă, chemă pe Arhanghel-Mihail îi arată o casă și-i spuse:

„Să te duci și să-mi aduci sufletul femeii din casa asta“;—și-i spuse și târgul și țara unde eră.

Arhanghelul-Mihail, căruia îi păruse pământul așa de aproape, deodată-l văzù că nu mai e în mâna lui Dumnezeu, ci departe prin pulberea de stele la locul unde știă el că e. Acolo el se lăsă pe dânsul ca un gând. Și acum, când călcase pe pământ, vedeă lucrurile cum le vedem noi, și dădù în târgul în care-i spusese Dumnezeu. Și eră un ger de par'că țipau stelele încremenite.

În noaptea de Crăciun, ce om nu sărbătorește? Se auzeau cântece ici și dincolo, și lume multă forfotea de colo până colo, toți și gălăgioși, dela Domn până la cerșetor; numai la o casă tupilată cu pereții coșcovi, cu ferestrele strâmbе și geamurile lipite cu burduf de capră și cu ușa așa de joasă că trebuia să te gheboșezi ca să intri înăuntru, eră o slabă lumină. Și din casă veneau niște gemete stinse de femei și scânceli de copii. Arhanghelul se uită pe fereastră: pe policioara hornului ardeă un găzuț a cărui lumină posomorâtă și lunguiață ca un fus părea o clipocire de somn a unui om trudit: nici laiță, nici pat, nimic nu eră; doar o i-coană înnegrită de fum stătea în peretele de răsărit, iar pereții obosiți de umezeală par'că plângeau. Arhanghelul se uită bine, încruntă din sprincene și, întorcându-și fața, gemu: multe necazuri și multe feluri grele de viață

văzuse el, dar ticăloșie ca aceea nu. Și repede fugi la cer.

— Ce-i? îi zise Dumnezeu, când îl văzu fără suflet.

El îi spuse, gâfâind, că a fost și a văzut ce nu i-a fost dat; și, după ce istorisi pustiirea și starea casei aceleia, urmă:

— Și. Doamne, jos pe niște paie, cu un ulcior cu apă la cap și o bucată de pâine, zăcea o femeie tânără, slabă, ca o scândură, și, la sânu-i, ca o piele, se chinuiau să sugă doi copilași gemeni. Și așa mi s'a strâns inima demilă, că am venit să cer sfat, dacă n'ar trebui cumva să iau și sufletul copiilor odată cu al micii lor. Căci ce au să facă ei, sărăcuții fără mamă.

Dar Dumnezeu se întunecă, ca o seară, de supărat, — de amurgii lumina, și în cer și pe pământ, și zise după ce se liniști:

— Ce stai de vorbești, Mihaile? Eu văd că, în loc, după câte ai auzit și văzut, să te înveți minte și să tragi vre-un folos, tu mai tare te-ai prostit. Crezi că eu te-a n trimis de florile mărului acolo? Și îndată îl trimise să aducă o piatră din fundul mării.

— Desfă-o, îi porunci Dumnezeu.

Când colo doi viermi.

— Vezi tu pe aceștia? Cine-i hrănește?

— Tu, Doamne!..

— Deci cu atât mai vârtos, voiu îngrijii de acei copii. Tu nu purtă grija lor, ci du-te de ia chiar acum sufletul acelei femei; că unde e nevoie de sfârșit, sfârșit trebuie, și vieței să nu-i iei rostul de a împlini ce îi e scris. Iar ca să ai minte, că acolo, de unde abia a încolțit, eu și culeg, te osândesc să te duci pe pământ

și să slujești pe stăpânul celei dintâiu slugi ce o vei întâlni în cale, până când acel stăpân va muri.

Ingerul, cât ar scânteia o sabie la soare, luă sufletul femeii, și lăsă pe cei doi copilași trăgând de sânul neînsuflețit al mamei lor. Și, după ce dădă sufletul în grija Ingerului păcatelor dela vama întâia a văzduhului, se înturnă înapoi în târgul acela, schimbat într'un băetan de țară și cu chip de om de slujbă.

Toate lucrurile astea se petrecură cât ai clipi. Țipenie de om nu se vedeă; toți dormeau; doar câte un bețiv se auzeă lălăind și scârțâind prin omătul bătut de sănii și câte un hămăit singuratic de căne. Umblă el toate ulițele și nu zări pe nimeni. La ziuă, Ingerul, ajuns la poarta orașului, se uită la vale, la deal, și nu văzû pe nimeni. Iși mai aruncă ochii încă odată pe un drum ce duceă într'o pădure și par'că văzû ceva ca prin sită, că se mișcă, par'că înaintează, par'că se ridică ca un cal slăbănogit și iar se lasă. Să fie dihanie, își dădû Ingerul cu socoteala, prea e mare, sa fie vre-un om și i-a căzut calul în drum, prea pare mic. Dar se mai înziuă, și, punând mâna la ochi, cozoroc, văzû că-s niște oameni. Când ajunse, doi călugări: unul căzuse jos de bătrân și nu se mai putea sculă; iar celălalt îngenunchiat lângă el, îi frecă mânilor, tâmpla și îl aburcă ca să-l ridice.

— Om bun, îi vorbi călugărul, ce îngrijeă pe celălalt care gemeă: fii bun și du-te până în oraș și adu o căruță, să punem pe frate-meu. Trebuie să ne ducem până acolo, să cumpărăm ceva pentru pustnicul la care slujim.

Dar Ingerul, care le aveă toate scrise, zise:

— Nu-i nevoie să vă duceți până în oraș, ci să aș-

teptăm până o trece o căruță, că tovarășul d-tale n'are semne să trăiască, și să-l ducem acasă.

În adevăr, nu mult, 'veni un car gol spre târg, și, luând pe călugăr, îi duseră la peștera pustnicului, care eră la poalele unui munte stâncos și acoperit de brazi, sub care când intrai, părea că ești într'o biserică cu mii de stâlpi.

Și, după ce au îngropat pe călugăr, pustnicul prinse să se caine, că n'are cine să-i mai facă slujbă în locul celui dus, că el e bătrân și abea poate îngriji de suflet.

— Ași rămâne eu, grăi Arhanghelul umil, dacă mă primiți.

— Apoi, dragul meu, vorbi pustnicul, noi bani nu plătim la slugă; că ce căpătăm azi, mâncăm mâne, și mai ajutăm câte un nevoiaș la vreme; și cine ne slujește, slujește numai pentru sufletul lui.

— Tocmai asta ași căută și eu: să mă dedau cât se poate înfrânării, căci oi fi greșit și eu lui Dumnezeu ceva.

Și Arhanghelul rămase bun slugă la pustnic.

Atunci pustnicul îi spuse că el trebuie să ajute călugărului rămas în viață, la făcut linguri și la câte treaba pe unde a fi de nevoie.

Trecu o zi, trecu două, și pustnicul eră tare mulțumit; că unde puneă Mihail mâna, eră și Dumnezeu cu mila. Și ticăit, ticăit eră, și ascultător și bisericos nevoie mare și nu zicea nimic; vorbea puțin și răspundeă scurt și cu rost. Părea că ascunde ceva în el, ceva tainic, căruia în zadar se muncea pustnicul și cu călugărul, să-i deă de capăt.

Intr'o zi îl întrebă :

— Din ce sat ești?

Le răspunse că el a călcat porunca tatălui său și că e osândit a răsplăti păcatul făcut prin viața ce duce și că nu știe de unde-i; dar când l-a iertă tatăl său, atunci va nimeri el casa. Bătrânii nu înțeleseseră nimic din ceea ce vorbi el, și ar fi vrut să-l întrebe, dar el așa se uită în ochii lor, că le rămase vorba încremenită în gură.

— Mihaile, vorbi pustnicul, tu mare taină ascunzi în tine și mare frică. Dar Mihail nu răspunse un cuvânt, ci le arătă o lingură așa de împodobită, că pustnicul și călugărul prinseră îndată a vorbi de lingură și a-l laudă.

Trecu vreme, cât va fi trecut, lucrau la linguri, porneau cu ele la târg. Mihail acelaș: vorba i-o scotea cineva cu cleștele; iar de răs, nici pomină; par'că nu avusese niciodată darul ăsta.

Da într'o primăvară, așa prin luna lui Maiu, într'o Sâmbătă, Mihail și călugărul iar pleacă cu linguri la târg. Și eră frumos; dimineața, soarele se scaldă în albastrul prăfuriu al cerului ca un Făt-Frumos într'o apă străvezie. Te îmbătă mirosul de tei ce străjuiau șoselele, casele erau toate în verdeață, iar florile din grădinițele caselor, de înflorite ce erau, păreau niște domnițe cu pălăriile în cap. Și mirosul lor te amețea și lumina caldă a soarelui, întinerit par'că, se coboră cu sănătatea vântului în suflete. Și pe uliți, oameni înviorați, pe jos, în calești, cari la plimbare, cari unde voiau.

Mihail și călugărul ajunseră. În piață, ca dimineața, lume multă: cocoane cu bucătăresele după ele, hamali ce întrebau de povară, și strigăte de târgoveți. Numai un m eră mai mâhnit ca toți: un bătrân care stătea

pe o piatră, cu părul alb ce-i spânzură pe umeri, cu fața creță și slăbită în care se vedeă suferința ce-i rodea inima și trupul; dar liniștit și blând ca un muce-
nic. Și rupticos, rupticos: cu picioarele goale în niște
scrabe vechi și roșii, cu cămașa potâng și descheiată
de i se vedeă pieptul sbuciumat; încolo, o pereche de
pantaloni numai petice și un contăș cu o mânecă lipsă
și altă sfârtică; iar pe genunchi ținea o pălărie ca un
clopot, fără căptușeală, și cerea milă.

Frumusețea și farmecul firii primăvăratice și nouă,
așa îl mișcară pe bătrânul călugăr, că la vederea or-
bului, zise :

— Doamne, Doamne, mulțumescu-ți ție din suflet, că
dacă mi-ai luat toate bunurile pământești, cel puțin mi-ai
lăsat ochii și pot vedeă cum zidirea ta, cu cât o pus-
tiești iarna, cu atât o împodobești primăvara. O nen-
rociții de orb, cât de încremenit de mâhnire nu-i, că
aude păsările cântând și nu le cunoaște chipul! Și lacrimi,
ca niște izvoare ce pornesc întâiași dată dela obârșie
îi udară fața. Iar Arhanghelul par'că își amestecă ochi,
lui albaștri cu albastrul cerului și par'că eră dus pe altă
lume; dar, când dădă cu ochii de orb, râse ca de o
prostie.

Călugărul îl privi mirat și se mâhni; iar ajunși acasă,
îl pârî la pustnic, care se făcù foc și mi-l apucă la
răfuit:

„De ce ai răs? De ce ai răs? Atâta vreme nu te-a
văzut nimeni zâmbind, și acum ți-ai găsit să râzi de un
nenorocit?“

Arhanghelul tăcù și își văzù de treabă.

Și a mai trecut multă vreme. Aceași viață liniștită la

Mihail: dacă nu s'ar fi simțit umblând după treabă de colo până colo, nici n'ai fi zis că e om, ci numai umbra lui.

Însă, într'o Sâmbătă, pe un cer limpede ca fața unei ape curate, Mihail și călugărul ducându-se iar cu linguri la oraș, îl găsiră numci în steaguri și în brad, în sunet de clopote ca la înviere, în muzici ca la iarmaroc.

„Ce-i? Ce-i?“ întrebă călugărul.

I se spuse că în ziua aceea, norodul alesese un nou craiu și un nou mitropolit și că îndată au să treacă spre biserica cea mare a târgului.

În adevăr, nu mult, iată și alaiul: călăreți înainte, călăreți înapoi, ostași deoparte și alta a drumului, și muzici și trâmbițari, de-ți spărgeau urechile; căleașca numai aur, și în ea, aleșii.

„Ura! Ura!“ Și florile cădeau dela ferestrele de sus ale caselor, și basmașele și pălăriile fluturau în văzduh. La rând, și călugărul își puse mâinile cruciș și se ploconî cu smerenie. Singur Mihail par'că eră pe altă lume, stă cu cușma în cap, iar, când trecu alaiul, răsese așa de sgomotos, de toată lumea se înturnă către el.

De s'ar fi uitat călugărul la el, ar fi văzut că fața i se făcuse ca floarea de crin alb, și capul lui părea învelit în raze de aur; dar nu: bătrânul, cu ochii în pământ, se făcù foc de mânia, și, ajunși acasă, mi-l așeză, cum știu el, la pustnic.

— Ei, asta-i de minune, zise bătrânul preot al pustietății. Acum doi ani, tot așa mi-a făcut una. Acum tot așa: vede cum fețele bisericesti stau plecate și lumea flutură din basmale, și el stă cu cușma în cap și râde ca un „Tănase!“ Dacă ar fi aflat oamenii că ești băgat

la mine, ce ar fi zis? Acum, văd că ești ca neaga rea ; taci trei ani și râzi când nu trebuie.

Arhanghelul făcù și-și văzù de alte treburi.

— Bine, adăogă pustnicul, te osândesc să mănânci numai rădăcini o săptămână, ca mine.

Și s'a dus primăvara ceea, vara se călători și dânsa, și veni toamna cu ploi mocnite și pâclă. De pe trunchiul brazilor se prelingeă apa, ca niște șiroaie de lacrimi, și vântul rece pătrunsese până și prin peșteră.

În vremea asta, tovarășul lui Mihail, ducându-se la un schit de aproape, nu se mai întoarce ; ci veni un alt călugăr și aduse vestea că bătrânul a murit acolo, așa că rămăsese numai Arhanghelul să îngrijească de treburile pustnicului.

Dar ploile ținură multe zile, așa că apa făcù noroiu împrejurul peșterii.

Însă într'o zi, pustnicul simți cevă ud la picioare. Când se uită : papucii găuriți la talpă.

— Pii! făcù el mirat ; altădată purtam papucii mai mult, și acum s'au rupt . . . Fii bun, Mihaile, du-te la târg și cumpără-mi alții ; dar cu talpa bună și pielea groasă, să nu se rupă așa de îndată.

Aice Arhanghelul se uita la bătrân și râse de răsună peștera.

— De ce râzi, gură bogată ? vorbi pustnicul, și dă să-i mai deă o gură.

— Râd 'de prostia omenească, li vorbi îngerul, că omul toată viața învață și gândește, și tot prost moare.

Aice pustnicul rămase gânditor și zise :

— Dacă ești așa de filoscós, ia spune-mi de ce ai răs etunci ?

Am răs și rîd de cele trei lucruri ce nu le știe omul. Știi d-ta, îi vorbi pustnicului, unde-s îngropate comorile?

— Nu știi, îi răspunse bătrînul.

— Dar ce are să fie, știi?

— Nu știi, îi răspunse iar.

— Dar cînd ai să mori?

— Ce întrebare proastă, îi zise pustnicul, cine știe cînd are să moară? Și ce-are a face ceea ce nu știe omul și cu răsul tău.

— Tocmai pentru aste trei lucruri m'a osîndit tatăl meu, și azi, cînd le-am prins de rost, pot să-ți spun și de ce am răs și acum și de atîtea ori.

Cînd am răs întîiași dată, nu am răs de orb, ci de altceva. Orbul cela fusese om la locul lui odată și bogat, avusese moșii, eră în rînd cu lumea. Dar eră holteiu și-l pune păcatul, de se leagă de o biată fată; și, după ce-i face doi copii gemeni, o lasă de izbeliște, de muri în cea mai neagră ticăloșie. Inșă Dumnezeu a-toate-văzător, îi trimite prin un dușman al lui un foc și-i arde toată avefea, și abea scapă și el, dar orbit și sărac, de ajunsese să ceară. Iar acum, cum cerșea, nu știă că sub piatra pe care stă eră ascunsă o comoară, care l-ar fi scăpat de cerșit.

— De unde o ști asta, vorbi bătrînul minunat.

A doua oară, urmă Ingerul, luminîndu-se la față, am răs pentru că mitropolitul și domnitorul erau chiar cei doi copii, ai orbului. Dumnezeu care are grijă și de viermele din piatră, încet, încet îl ridică prin milostenia unor oameni avuți, dar fără copii, și, prin purtarea și firea lor înțeleaptă, ajunseră să-i iubească lumea și să ajungă oameni cu vază.

— Să zic că asta ai știut-o dela cinevă? vorbi bătrânul.

Și a treia oară grăi Mihail, luat de cuvânt, am răs, fiindcă nu-ți mai trebuie papuci cu talpă groasă și traistici, ci de scoarță și pânză ca aceștia căci chiar acum amori.

Și Mihail se luminează așa de tare, de umplu de raze toată peștera, și încet-încet trupul lui se topi ca o bucată de zahăr în apă și se arată schimbat într'un înger, cu păr de aur și cu straie negre; iar bătrânul căzu n genuchi cu mânilă împreunate pe o stană de piatră unde își făcea ruga, și așa rămase cu ochi ațintiți spre Ingerul morții.

Și de atunci ci că Arhanghelul Mihail nu mai alege ce ia: lasă copii fără părinți pe drumuri, femei văduve, lasă părinți fără copii, că știe că Dumnezeu are grijă și de viermii din piatră...

PĂCATUL LUI ADAM

I

Cei doi oameni petreceau bine în raiul pământesc și obișnuise unul cu altul, și se iubeau.

Dragostea are cântecele ei; cu cât iubești mai mult, cu atât îți se deschide sufletul, și te trezești că ai făcut lucruri pe cari nu le-ai priceput ce rost au.

Sânt multe povești pe socoteala celor dintâi oameni, cari de care mai hazlii, și cum să nu fie când pe ei nu i-a învățat nimeni cum să iubească? Erau ca doi proști: se'ndrăgeau și ei cum se pricepeau.

Ci-că femeia n'a știut cum să-i caute în cap bărbatului său, dar că el, într'o zi, simți că-l zgâncilă ceva prin păr, și grăi Evei:

— Dragă, — sau cum i-o fi spus, — nu știu ce mă mănâncă prin păr, că, de ce mă scarpin, de ce mă supără mai rău. Și că, ea, s'a așezat jos, iar el și-a pus capul pe brațele ei, și dânsa cu degetele albe ca trandafirul cel alb, și pline și cu unghiile strălucitoare, prinse

a-i da la o parte viță cu viță din părul negru și a-i căută. Și așa i-a fost de îndămână omului, că nici nu știu când adormi. Și de atunci, de câte ori îl păleă piroteala somnului, peste zi, el îi zicea :

„la vezi, măi femeie, că iar îmi umblă nu știu ce prin păr.“

Și nu numai vraja asta n'o știau ei, ci nu cunoșteau nici ce-i sărutatul, și numai o întâmplare i-a făcut să-i știe farmecul.

Am zis că, așa de frumoasă părea femeia, încât Adam credea că, de i-ar atinge fața cu mâna, i-ar vătămă pielea.

Intr'o zi, ci-că Eva adormi la umbra unui cireș rămuros, și-o păsărică pesemne ciugulind un fruct copt, o picătură din el căzû drept pe obrazul ei.

Adam văzû, și de teamă să nu o deștepte și să nu-i rămâe pătată pielița străvezie de albă, socoti să ia lacrima roșie cu buzele, și-și apropie gura și o supse. Atunci simți o așa dulceață strecurându-i-se în suflet, că toată ziua i se părû că a mâncat cine știe ce miere minunată. Femeia ci-că s'a trezit și i-a spus :

— Fie că tare m'a ars nu știu ce pe obraz și tare mi-i bine ; iar el i-a răspuns :

— Când ai ști din care pricină !...

Și ea, ca să afle, s'a prefăcut într'o zi că iar adoarme supt pomul acela. Adam așteptă să cadă iar vreun strop de cireașă, și, neivindu-se întâmplarea fericită, atunci se sui el în pom și, luând un rod din el, îi stoarse o picătură pe obraz.

Dar nevasta, șireată, își ascunse fața cu mânilor și așteptă să vadă ce are că se mai întâmple, căci simțea

numai o umezeală supărătoare; iar Adam se așeză în g nunchi și, apropiindu-și buzele, îi supse roșafa din obraz.

— Aha, te-am prins! vorbi dânsa ridicându-se ferici ă în sus, de acum nu te mai las! Și, în fiecare zi, ba ș de mai multe ori, se prefăcea că adoarme supț cireș, ca bărbatu-său s'o pice cu cireșe și să-i soarbă mustu lor.

Iar într'o zi ce se gândi femeia?

Ia să încercăm, măi omule: oare nu s'ar putea fără roșeți și pete? Și au văzut că da; ba că sărutarea e încă și mai dulce.

Si au încercat și au văzut, cu vremea, că lucrul acesta se p ate face, nu numai supț cireș și culcată, ci și în tot ocul și în or'ce vreme.

Ș așa se îndulcise soțul la desmierdarea asta, încât câteodată îi venea ca o beție nesecată și o coprindea și o sărută nu numai pe obraz, ci și pe ochi și pe gură, până când se răcorea.

Și dragostea lor ajunsese așa de mare, și așa le fură sufletele, încât ar fi uitat că ște un Dumnezeu și s'ar fi crezut stăpâni pe toate, dacă n'ar fi fost pomul oprit, care să le aducă aminte că ei mai au un stăpân și sunt robii lui.

Poate pomul ăsta aveă soarta asta nu că Dumnezeu n'ar fi voit să mănânce ei din el, dar ca să le amintească o legătură între dânsul și ei și că odată, călcându-i voia, însemnă că el e nesocotit și dat uitării.

De multe ori, cei d'intâi oameni uitau că mai e, și pom, și ispită, și acela care-i adăposteă nu eră altul

decât pomul dragostei cu plăcerile câte le cunoșteau sub ramurile lui.

Și, pe când ea îi căută în cap, el, furat de fiorii fericirii și de farmecul firii, care le făcea vieața pe zi, pe zi mai dulce, îl cânta cântece și ea le ascultă, iar glasul lui aducea din necunoscut întorsături de viers și de cuvânt, de par'că și frunzele îl ascultau.

Câteodată, când luna era ca o secere, stăteau până târziu. Când e luna pe cer ca o scobitură de custură, firea are înfățișarea unei odăi luminate de un opaiț, și lumina posomorâtă pe frunzele negre te înfioară, și te crezi în lumi de vrajă și de basme.

În seri de astea, se făcea tăcere în juru-le ca nîci-odată și doar câte un cânt de privighetoare și freamăntul singuratec al frunzelor pătrundeau în sufletele lor închise de fericire,

În seri de astea, ce inimă îndrăgostită nu se simțea dusă pe aripile uitării-și de sine! Dar încă ei, cei din tîi oameni, a căror dragoste nu avea cine o pîngări, că nu eră pe lume alta decât a lor ce le lega sufletele?

Iar câteodată erau treziți de un sgomot surd al pămîntului, ca de ceva căzut de sus. Atunci unul zicea „A mai picat un măr“.

Poate dacă n'ar fi fost stingheriți de sgomotul ac la cine știe cât de departe nu mergea legănarea sufletelor lor de darul vieții, și îndată își aminteau de bătrînul cel înțelept și strălucit la port, de Dumnezeu. Totuși se uitau cu jînd la mere și își închipuiau că cine știe cât sunt de bune.

· Mai cu seamă ea grăi odată:

— De ce, frate, Dumnezeu ne-ar mai opri să mân-

căm din mărul ăsta? Par'că cine știe ce e; ia un măr și pace!

— Ei, un măr, îi răspunse bărbatul; dar dacă vrea el, trebuie să-i păzim lucrul, pentrucă n'ai auzit că ne gonește de aici? E pomul lui, și nu trebuie să ne atingem de el — s'a mântuit!

Și biata femeie oftă de dor mare și de poftă.

Însă e știut, că pofta neîmplinită e ca o vecinică durere surdă în noi; dar le treceă, căci îi fură iarăși viața ce pierise în clipa de ispită, și se simțeau iarăși amețiți de plăcerile ei.

Dumnezeu, poate, era liniștit în cer, și prin gratiile porților împărăției lui, privea cu mulțumire la făptura lui; pe pământ, era fericire nesocotită. Dar Scăraoțki, în fundul pământului, nu mai avea odihnă; sta și se gândeă, unde a dat și unde a crăpat. Or'ce-a făcut, or'ce-a dres, tot spre scăderea lui a fost. Și, în loc să se îndrepte și să se pocăiască, par'că avea alt drac în el, ce-l ispitesa să nu șadă binișor. Așa e: când să te piardă Dumnezeu, îți ia mai întâi mintea.

Multe planuri s'au învățit în mintea lui, cam ce rău ar putea el să-i mai facă lui Dumnezeu. De mii de ori a avut acelaș gând și, negăsind altul mai ispititor, se opri la el.

El știă de pomul minunat și de osânda jurată oamenilor cari vor mânca din el.

„Bine, își vorbi el, n'am izbutit în nimic; numai atâta îmi rămâne: omul—omul slab la suflet și gingaș la simțire, omul plin de dorinți de fericire, omul simțitor și la bătaia vântului și mlădios la vremuri“.

El îi mai rămânea lui de ispitit și, dărâmând această

ființă asemenea dorinței Celui de sus, la ce mai bună atâta grijă ce se pusese în ridicarea unei zidiri așa de uriașe, de te minună din ce mână ieșise! La ce ar mai fi folosit viața care curgea neisprăvită înmăjurul lumii și pătrundeă în toate, și la ce ar fi mai folosit soarele, luna, stelele și cântecul pasărilor și atâtea podcabe și minunății! Căci soarele, căzut din locul lui, la ce ar mai fi fost buna făptura?

Eră minunat gândul lui Scaraoțki, și surăse cu pottă și i se însufleși ca de o apropiată izbândă.

Ei, dar cum? Aice, e aice. Să se ducă singur, se temeă să nu deă de bănuț. Dar dracul ce nu născoceste? Nu degeaba fusese căpetenie de cete îngerești și aveă nouăzeci și nouă de porecle și se prefăcea în nouăzeci și nouă de feluri. Și nu gândi mult, căci gândurile i se învârteau în cap ca o morișcă și deodată se oprî la un cuget și iar rânji și se bătù cu palma peste genunchi. Si numai trimise stafete de adună toată drăcimea.

Și au venit draci câtă frunză și iarbă: unii ca tăciunele, alții ca jarul, de numai ochii și dinții le sticlea, și cu coadă și cu coarne; unii erau cu câte un picior șoldit ori vreo coastă ruptă; alții cu câte o mână sucită ori îngheboșați din pricina căderii din cer, iar alții cu câte un ochiu spanchiu ori cu câte o falcă strâmbă.

— Ascultați, supușilor, le vorbi el, vreți să fiți voi mai mari peste lumea de afară?

— Vrem, răspuseră cele unsprezece milioane de duri, de se cutremură pământul.

— Bun!... Care din voi s'ar puteă repezi pe pământ să-mi ispитеască ce vorbesc cei doi oameni?

— Eu, sări Michiduță, un drăcușor mic cât o ciubotă și schiop.

— Bine, pe ceas să-mi vii cu răspunsul îndărăt.

Și dracul, prefăcându-se ca o muscă, sbură afară din iad.

Pe pământ tocmai atunci începuse o ploaie mărunță și repede, asemenea ploilor ce cad primăvara, să se învioroze iarba. Și cum se nimeri, că pe Adam și Eva îi găsi pitiți sub pomul oprit, pom, ale cărui frunze erau așa de dese, încât le țineă loc de casă și de adăpost. Și Sarsailă cel mic, adăpostindu-se sub un brustar, îi auzi vorbind. Spuneau tocmai despre pom. Căci căzuse un măr tocmai pe capul femeii: iar dânsa, cu grijă și cu frică, îl puse jos; înă cu mare părere de rău, zise că cea mai mare osândă e să umbli cu mierea pe mână, și să nu-ți lingi degetele.

Cum auzi, necuratul, fuști! de sub cotlon, și, schimbă în musculiță, trecu drept pe la nasul Evei și îi șopti: „De ce nu mănânci?” Nevasta se frecă la ochi și i se părură că visase.

— Cine i-a spus să mănânce din pom?” Și din momentul acela prinse și mai mare poftă.

Însă îndată gândul ăsta îi fu furat de un cântec. Ploaia trecuse spre răsărit și rămase cerul curat ca un ochiu trezit din somn și, pe când pomii, la adierea vântului, își scutură frunzele de picăturile de ploaie, un grangur într'un vârf de ulm, prinse a fluera așa de măreț, cântând par'că izbânda soarelui care, scăpat la senin, își întinsese cortelul de raze până și pe toate picăturile de apă de pe frunze și flori.

Și se zice că Dracul cel bătrân l-a bătut pe Michi-

duță pe umăr și i-a vorbit: „Bravo, ție îngeraș: peste puține ai fost, peste multe te-oi pune!”

Și se spune că toate șolticăriile de pe lume, toate zavistiile și bățăile, și toate minciunile, acest Aghiuță le poartă. Unde nu te crezi, acolo își vără coada; unde e ceva bun, strică; unde e să fie fericire, acolo e ceartă; unde e să fie unire, e vâlmășag. Nu-i fulgerul mai repede ca el. De aceea, ci-că, nici Sfântul Ilie, câtu-i el de meșter în secerare de draci, nu-i poate da de capăt cu fulgerele.

— Acum, lăsați tot greul pe mine, zise Scaraoțchi și zâmbi cu fericire.

De acum are să se răsbune; de-acum are să se vadă cine e mai iscusit.

Și iată-l pe Scaraoțchi, cât se făcuse în iad de bărbos și de urât, schimbat într'un înger alb, alb ca argintul și, frumos și strălucitor, prinse a se plimbă prin lume.

Dar, vezi, omul rău oricât s'ar îmbracă cu haina blândeței, totuși par'că e împresurat de un aer care-ți dă o oarecare grijă. Demonul își caută un dobitoac cărui să-i vorbească mai deschis, căci planul era făcut, și-i trebuia un ajutor, dar greu îl găsi.

Văzù lei la un loc cu junci, urși la un loc cu iepuri. Căprioara și oaia la un loc cu alte dobitoace, astăzi dușmane lor. Vulpea vorbea de pe malul unei bălți cu o rață ce se scaldă. Și îi fù tare ciudă: de ce vulpea n'ar mânca rața și ursul, iepurele și leul? Și se apropiă de ele doar-doar o putea să le vorbească. Inșă fiecare se sborși la el, gata să-l dea prăpădului: chiar oaia, cât e de blândă, se repezi asupra-i cu cornițele. Singură

vulpea doar strâmbă din mustăți privindu-l chiorâș și-i zise :

„Ce cauți, voinice, bote pârlite?“

Văzând că cu dobitoacele astea a cam pus-o de mă-măligă, o porni pe ici încolo. Da tot nu-și pierdă nă-dejdea ; îi mai rămase un drum : lighioile lui, și merse mai afund prin pădure. Și văzù mai întâi pe sârmănică mormiță trăindu-și viața după mîntea ei pocită, care, cum îl văzù, căscă gura, ochii la el, și-l păli cu o bu-turugă în spate de-i icni inima în el ; văzù apoi pe lup rătăcind sălbatec și dășălat de slab și trist, dar îl in-cunjură, de teamă să nu mai pată iar cine știe ce cu dânsul. Mai departe, o rază de soare, răzbind prin de-sișul frunzelor, lumina ceva lucitor sub un tufiș. Era șarpele căruia nimeni nu-i vorbea : stătea trist, încolăcit și singur, cu sufletul închis, lipsit de orice dorință, străin de orice bucurie.

Să te uiți la un om, la portul și la chipul lui, și par'că te-ai și încredințat de sufletul lui.

Demonul, cum îl văzù, pricepù tot.

Toată suflarea eră în veselie și dragoste ; numai ne-norocitul acesta n'avea nici un prieten.

E cu dânsul ceva, își zise Scaraoțchi, și se și apropia de el cu grabă și bucurie. Dete buruienele de o parte și zise cu un glas care avea ceva îngrijat și mirător în el :

— Da tu ce faci, prietene, aice ?

Iar dihania, care nu auzise până atunci vorbă așa de dulce dela nimeni, se măguli și răspunse :

— Bine, ia, șed și eu !

— Da, ce-i pre tine ? întrebă Scaraoşchi cu glas căinător.

— Ce să fie ? Ia, sânt supărat. De când m'am trezit, așa o duc : singur și uitat de toți. Omul pe toate dobitoacele le iubește, însă pe mine nu mă poate suferi : zice că-s rece și fioros.

— Nu te mâhni îi răspunse Satana blând. Asta cred, fiindcă nu știi cum să te porți. Eu te pricep prea bine, și-mi pare rău când aud că ești așa, urgisit, și bine că am trecut pe aice, să-ți vin în ajutor.

Aice șarpele parcă mai prinse la inimă și ridicând capul, ascultă :

— Dacă tu ai face ce te-ași învăța eu, nu numai că ai avea iubirea oamenilor, ci ți-ar fi și recunoscători.

— Cam ce anume ?

— Ei stau veșnic sub un pom.

— Îl știu pomul cela.

— Ei bine, copacul acela are darul, că cine va mânca din el, va fi asemenea la putere și strălucire cu D-zeu. Nu numai că va avea darul să sboare prin aer ca păsările și să înnoate prin mări ca peștii, dar va ști, toată taina lumii acesteia. Osebit de asta, odată cu desrobirea lor din starea în care sânt, toate dobitoacele se vor îmbrăcă în strălucire la fel și vor fi mai cunoscătoare de rostul lor.

— Vra să zică, îl întrebă șarpele, eu, bunăoară, nu aș fi așa fioros și rece și nu ar fugi toată suflarea de mine.

— Tu ai străluci ca lumina ceea rotundă ce se vede noaptea pe cer.

Acum vezi, urmă el, e și spre binele tău ca să le-o spui.

Aice șarpele rămase gânditor și răspunse amețit de vraja ce i-o insuflă demonul:

— Primesc, însă nu sânt așa de deștept să-i fac să mănânce.

— Uite, eu, am așa de mare putere, încât mă pot preface în orice. Tu primește-mă să intru în gura ta și îi fac eu să mi-și joace cum voiu voi eu.

II

Și Scaraoțchi, prefăcându-se mai mic ca o muscă, se și așează în falca șarpelui, iar dihania fâș, fâș, prin ierburi, printre copaci, se aninâ de trunchiul pomului cunoștinței binelui și al răului.

Eva tocmai venise pe acolo, și-și așteptă bărbatul; iar, cum văzù pe șearpe spânzurat de pom, îi vorbi necăjită foc:

— Dă-te jos, urâciosule, de acolo! Cum se poate să pângărești pomul sfânt?

— Ha, ha! — și din gura lui, par'că ieși un râset ca de om. Da știi, îi vorbi el prefăcut, că ești rea? Nu mă mir de bărbatul tău, care m'a mai gonit! dar tu, o filnță așa de gingașă ca o floare, așa de frumoasă ca o minune, să te iuțești, nu-ți șade bine.

Aicea femeia stătù locului, se înduioșă și gândi; că nici leul, nici cerbul cel mai chipos dobitoc, nici chiar bărbatu-său, cât o îmbrățișa și o desmierda, nu-i spusese așa cuvirte frumoase, și-și zise: „Uite, lighioaia

asta, așa proastă la vedere, știe să spuie asemenea vorbe.“

— Că, uite, părù că vorbește iar șarpele, să nu crezi că am venit de florile mărilor, ci cu dragoste mare să vă spun ceva în spre binele vostru . . . De ce lăsați să putrezească merele pe jos — bunătate de mere, și să nu mâncați nici unul? Și, când ați ști câtu-s de bune și ce dar au, n'ați șovăi o clipă.

— Numai un cap strimt ca al tău, îi zise Eva, poate să vorbească în felul ista.

Și vrù să strige.

— Ei, de ce să strigi? În loc să stai cu mine de vorbă, să apuci să-ți strici glasul, țipând!

— Adame! strigă ea, prinsă de o spaimă nepricepută dă-te jos, dușmane, și se răsti la el . . .

— Ascultă, ce-ți spun eu, femeie nevinovată. Nu-s eu acel ce știu lucrul ăsta, și iată cum: Adineoare, stăteam la umbra unor bozării. Când, ce să-mi dea văzul? Doi oameni ca voi, dar cu aripi ca păsările și cu straie albe strălucitoare pre ei, se așezară pre iarba pe aproape de mine și prinseră a vorbi. Între alte veni la urechile mele, cum că cel ce ne-a adus pe lumea asta, nu mai este, din pricina unei sfezi între el și îngerii lui, din care și dânșii erau.

Femeia se minună și întrebă că ce sunt acei îngeri?

— Sărmani de voi, glăsuî șarpele: eu că sunt un prost și știu mai bine, și voi nu știți nici ce-i pe lume. Halal de mintea voastră, de nu-ți face ce am auzit dela dânșii: aveți s'o pierdeți și cât mai o aveți.

Și urmâ el, cu glas mai ridicat:

— Stăpânul nostru al tuturor, ci-că le făgăduise o

viață mai bună, dar că, neținându-se de cuvânt, atunci s'au ridicat cu toții și au ales de cap pe Scaraoțchi, pe Satanael, cel mai drept și mai bun la suflet din toți; iar pe Tatăl nostru, l-au dat jos, că era bătrân și slab. Și mai vorbeau, că dacă voi ați fi mâncat din pomul oprit, ați fi fost voi asemenea puterii celui ce v'a făcut și stăpâni a toate și că nici acum nu-i vremea pierdută.

Atunci veți ști totul ce se mișcă în jurul vostru până în cele mai depărtate colțuri ale lumii și mai ascunse cotloane; veți sbura până prin stele, și cu dar de a vorbi și cu firul de iarbă, și veți străluci ca soarele.

Femeia aicea rămase uluită; se uită la pom și gândi: „De aceea ne-a oprit de a mânca. Și de aceea nu l-am mai văzut pe el pe la noi“. Era vreme multă de atunci; par'că uitase și ce le vorbise. Privi în juru-i: aceeași pomi, a căror roade unele se coceau, altele cădeau de trecute; alți pomi scuturau floarea albă spre a se vedea roadele verzi. Se uită în 'naltul cerului: acoperiș căptușit cu albastru, gol și nimic. Și în vraja ce i-o insuffla Satana, i se părù că acum, chiar numai ei sunt pe lume, și o dorință de a fi ea mare și tare în lumea asta, și de a ști totul, îi umplù tot sufletul și nu putù a se oprì de a vorbi.

— Dacă ar fi așa . . . Da, dacă soțul meu n'ar vrea?

— Mănâncă tu întâi și, cum vei gusta, mai spuneau ei, au să-ți vie niște gânduri așa de năzdrăvane, încât va fi de ajuns un semn și o vorbă ca să ți se supună voinței tale oricine vei voi.

— Da, dacă voi mânca și vom fi alungați de aici?

— De unde să fiți alungați, când veți avea puterea de-a schimba chiar pământul în grăunte?

De n'ar fi fost omul înzestrat cu dorința de a fi mai bine, nici ispita nu s'ar ținea de capul lui. Însă ispita n'are aceeași putere pentru toți. Omul buiac, trăit în bine, are mai multe dorințe ca unul chinuit și pentru el ispita nu e un păcat, ci o dorință la care nu stă mult să se gândească, când e vorba de fericirea lui.

La vorbele Satanei, Eva stătù iar gânditoare :

În adevăr, să știi și gândul unui fir de iarbă ; să sbori până la luminile cerului, și să știi ce e de ele ; să fii stăpân și pe geamul cel de foc ce încălzește lumea, — e mare lucru. Și i se părù că numai astea i-ar fi adevăratele bucurii, și că cele ce le-a avut până acum, sunt niște mofturi amăgitoare : se culcă, se scoală, se drăgostește cu bărbatu-său, și se uită în sus, în jos și nu înțelege nimic. Acum prețuia ea, că ei sunt un nimic... Și deodată o dorință neoprită îi împinse tot sângele în vine și cu o pornire amețitoare, ea nu se putù opri și zise :

— Mănânc.

— Numai un merișor și te'i simți altfel. Cine te vede ? Nu mai e nimeni de care să vă temeți. V'am dovedit dela început că vă sunt prieten, deși bărbatul tău nu m'a suferit.

Și șearpele suindu-se mai sus, întinse gâtul la o ramură cu două merișoare, rumene ca obrajii femeii, și cum își bălăbănea capul vorbind, atinse merele, și unul căzù drept pe capul Evei.

— Iată, glăsui el, au și căzut două ; înhață-l pe cel ce ți-a căzut în păr ; dar nu pierde prilejul, că, dacă stă mult jos, își pierde darul.

Și femeia, ca vrăjită, apucă rodul ; se uită la el, și

inima îi bătea tare și repede — de ce? — nu-și da seamă.

Și o prinse un tremur și o frică ascunsă; par'că totuși prin atâtea gânduri și dorințe se strecură un alt om în sufletul ei care-i vorbi: „Să nu mânânci, că-ți pierzi norocul.“

Cerul albastru era liniștit, și soarele pe el părea ca o floare de aur spălată de rouă. În toate părțile, unde te uitai, nu auzai decât murmurul mărit prin vărsarea norilor, cântecul păsărilor și glasul dobitoacelor cari se chemau unele pe altele.

Știi, par'că firea sărbătoreă anume ziua cea de vrajă, când se întâmplă începutul durerilor omenești. Și, în loc să fie mulțumită cu viața ce o învăluia, femeia căută să fie și stăpână pe dânsa. Și cugetă și la bărbatul său: ce fel de om e el, că nu s'a gândit la atâtea lucruri ce i-au venit ei în minte? Ori e prost, își vorbi ea, ori e ascuns. De-i ascuns, nici nu mă iubește: e un prefăcut. E un om ce se iubește pe el și ține tainele dosite.

Și iarăși dorința de a fi puternică și de a ști până și gândul lui Adam, omorî în ea, orice frică, orice împotrivire spre păcat și, cu o ciudă până atunci nepricepută, mușcă din măr.

Dar fructul nu era cum îl visase; nu avea nici un gust: nici dulce, nici amar, nici acru, nici sărat, și par'că îi fugi pământul de sub picioare, lumea i se făcù vânăta și amețl de mai să cadă. Însă; desmeticindu-se, duse mâna la frunte și vorbi:

— Dar asta ce o mai fi pe mine? Și îndată se născu în ea o lume nouă, dorințe și simțuri pe care nu le avusese până atunci. Și în adevăr, în mintea ei, prinseră

a se învărti gânduri multe, multe și ciudate, și i se părură că lumea asta nu e cum ar trebui să fie.

Acum, cheamă și pe bărbatul tău, zise Scaraoțchi, să mănânce și el, căci nu dobândați darul întreg: altminteri mori.

Femeia când auzi, se minună ce vrea să spuie, iar demonul care par'că-i ghici gândul, glăsuî :

— Nu știi, ce-i a murî ?

Adu-ți aminte că adineoare, par'că aveai să cazi, și-a fost rău, — moartea e și mai rea: deodată cazi jos și nu mai știi nimic; nu te mai scoli niciodată. Uite un măr colo, care e căzut și se strică: așa ai să fii și tu: au să îți se strice ochii, obrajii au să îți se usuce. Toată carnea de pe tine are să se înnegrească și să cadă. Ia desfă mărul! urmă el.

Eva trânti mărul, de sări din el bucăți putrede, și, la mijloc, găsi un vierme.

— De aiștiea au să te mănânce! — Femeia, când auzi, se îngrozî și, pentru întâiași dată, avu frică de moarte :

„Să nu mai fie pe lume, să nu mai simtă farmecul vieții, care acum părea mai mare în ea, să ajungă ca un măr putred și să o roadă gângăni de acelea, o înspăimântă și îi veni să fugă undeva și să-i fie ciudă de ce făcuse. Vai, se gândi ea, să-mi sece ochii, să nu-mi mai văd soțul, și ce am dorința să fac să nu mai pot, asta e groaznic. Dacă am mâncat eu, va mânca și el, și noi vom fi mari, puternici, vom sbura până la luminile cerului, în tot locul, și vom rânduî lumea după gustul nostru“, — și pre dată i se înveseli inima și i veni să joace, ceea ce nu făcuse nici odată până atunci-

Dar iar se posomofi: „Da, dacă el n’o vrea?“ Însă iată-l și pre bărbat cu un pui de cuc, veni să i-l arate femeii.

— Să știi, îi mai aminti Satana, dacă nu mănâncă și el azi, mori.

La vederea lui, ce-i veni ei, să se facă bolnavă rău.

— Valeu, inima, inima!

— Da ce ți-i, tovarășa mea?

— Mă doare la inimă și n’am poftă de nimic.

— Vai de mine?

— Și, adormind mai adineoare, mi s’a arătat prin somn, un om în straie albe, și mi-a zis că dacă nu-i mânca din pomul oprit, murim.

— Eu nu înțeleg nimic, spuse el, ce pom, ce „murim“, și el par’că ameți când auzi să mănânce din pom.

— Uite ce e, răspunse ea. Am întrebat și eu pe omul acela ce-i aceea, că murim; și el mi-a spus, că te clatini, lumea-ți pare închisă, uiți de toate și cazii jos și nu te mai scoli, și ajungi ca un măr putred, nu se mai alege nimic de tine, ba te mănâncă și niște găngăanii, — și-i arată viermele din măr, — și eu am mâncat, că mi-a fost frică de moarte.

Aice, bărbatul, rămase împietrit.

Dar ea, în gândurile ei diavolești, ce plan își făcuse? că nu i-a dat vreme de gândire și pentru întâia oară, prinzând-o meteahna lingușelii și a minciunii, îl trase lângă dânsa:

— De ce te-ai speriat? și îl apucă de bărbie. Tare ești fricos. Tu nu vezi că noi sântem stăpâni aice, și mâna netedă a femeii îl înfioră, că el ameți și-și puse capul pe brațele ei. Atunci ea, simțindu-l rob dragostei

ei, prinse să-i spue că, trezindu-se din somn, a văzut pe șarpe spânzurat de copac și i-a spus și lui visul și că și el i-a povestit ceva de taina mărului, și că și el a auzit vorbind pe cei doi oameni în straie de argint despre căderea bătrânului tată din domnie și despre cearta de or mîncă din pom. La urmă, ea sfârși: Ce vrei să mor? — și ca niciodată își sărută bărbatul, ceea ce ului cu totul pe Adam. Mănîncă, urmă ea, și să fim fericiți!.. Uite, unul a și căzut, zise ea; ia și gustă. Gîndește-te, că dacă mor, ce te faci singur pe lumea asta? și îi prinse obrajii cu o mână și cu cealaltă îi întinse mărul. Iar lui, după cele auzite, par'că îi deschise cineva mintea și inima și, ca prin vrajă, prinse gînduri noi și dorinți noi; iar prin vinele lui par'că se strecură o putere ascunsă și se crezù mai pe sus de toate și chiar stăpân pe toate. Dar totuși se uita cu teamă în juru-i și în sus: cerul însă părea o apă albastră și adîncă pe cari niște nouri, ca niște ostroave plutitoare, treceau dela apus la răsărit, și totul părea închis: nu eră nimeni.

În adevăr, e vreme de când bătrânul în haine albe și sclipitoare nu mai fusese pe la ei și, dacă pomul are un dar așa de mare, de ce n'ar fi ei atotputernici? — și când femeia, cu ochi vrăjiți, dar înfrigurați de gîndul morții, îi întinse mărul, el îl apucă cu o tremurătură ascunsă și mușcă din el.

Atunci numai auzi un glas înfricoșat de i se oprì înbucătura în gât și se cutremură:

— Adame, Adame, unde sunteți?

La glasul auzit, lumea se posomorî, soarele se înroși, glasul păsărilor și al apelor încetară; iar mărul în gâtul

omului se împietri și de atunci ci-că ieși nodul la gîtița bărbatului care se zice omușor sau măru' lui Adam.

La chemarea auzită, el voiă să răspundă, însă pentru întâiași dată se văzură goi. Și rușinându-se de ființa lor, căutară să se ascundă prin buruieni.

Se văzură goi, căci li se golise sufletul: ca un duh le sburase fericirea al căreia dar nu le îngăduiseră să vadă până atunci trebuințele vieții.

— Adame, Adame, unde sunteți?

— Aici, Doamne! răspunse el înfricoșat ca un ucigaș după omor; dar sântem goi și ne e rușine.

Și chipul lui Dumnezeu se arată înaintea lor ca un nou de jărat.

La vederea Puternicului, Eva își plecă capul pe brațe și, ascunzându-și fața în mâni, prinse a tremură.

— De ce ați greșit? le vorbi Domnul.

— Femeia care mi-ai dat-o m'a povățuit, Doamne.

— Știți voi ce ați pierdut? — Încă ziua asta nenorocită să fi trecut și voi ați fi fost asemenea arhaughelilor cari îmi păzesc tronul. Gîndul meu ar fi fost legătura minții voastre, tainele mele, bogăția sufletului vostru, văzduhul, drum dela împărăția mea la voi, iar veacurile nesfârșite, pod statornic vieții voastre. De acum însă, toate vi se vor lua. Dar mai întâi să vă pedepesc pe fiecare cu ursita lui.

Aice femeia fu prinsă de o simțire necunoscută până atunci: inima par'că i se coborî ca subț o greutate și slăbi, o amăreală i se'ntinse năuntrul obrazilor, care par'că i se scurse în piept până în vârful degetelor; trupul i se înfioră și i se încălzi, capul îi ameți, ochii i se umeziră și un glas dureros porni dela inimă și, fără să vrea,

Își ascunse fața în mâni și prinse să hohoțească jalnic și să-i curgă apă din ochi.

— Asta-i plâns, îi vorbi Dumnezeu, iar apa din ochi sânt lacrimi. Așa să plângi pentru toată nimica și lacrimile de pe fața ta, să nu se mai usuce. Roabă ca un câne să fii soțului tău, și supusă poruncilor lui, iar când vei naște prunci, să crezi că de suferință cineva rupe bucată cu bucată din trupul tău.

Tu omule, fără vlagă, de unde-i semănă să nu culegi: unde ți-a fi nădejdea, acolo să-ți fie paguba: să scormonești pământul, ca să poți trăi și apă să-ți pice de pe frunte pentru un dram de pâne. Dureri și chinuri sufletești să te frământa și frica sau grija că te va lovi vrășmași văzuți sau nevăzuți, să-ți înfioare trupul. Sărăcia — lipsa de hrană, îmbrăcăminte și adăpost — să-ți frământa mintea, și boala, durerea trupului și neliniștea, durerea sufletului, să-ți ia toată frumusețea, să te usuce, să te încârjoeze ca un deget strâmb și numai moartea, care e scurtarea vieții, să te scape de toate suferințele și să te faci una cu pământul din care ai fost luat. Iar fiindcă te-ai lăsat să fii amăgit de femeie, înșelat să fii toată viața; să vrei s'o lași și să nu poți trăi fără ea și fără dezmierdările ei; să vezi cum își râde de tine și te amăgește, și o vorbă a ei dulce să te orbească și din leu să te schimbi în oaie.

Iar tu, — înturnându-se către șarpele care acum stătea prosteste, cu capul atârnat pe trunchiu, — vrășmaș al meu și al făpturii mele, în veci să te târăști pe pământ; prin scorburi și întunerici mi să-ți fie lăcașul, și să nu ieși decât pe cărări și pe drum, să te omoare oamenii,

și dușmănie să fie între tine și om, și unul din urmașii femeii să-ți sfărâme capul.

Și Dumnezeu vorbind acestea, pieri; iar lumea se în-senină, dar oamenilor le părû lumea goală-goală și pus-tie. Soarele ascuns într'un nor li se părea că se stingeă si că nu va mai ieși niciodată. Par'că nici vânt, nici pasăre nu suflă; iar florile își împrăștiau mirosul lor, ca într'o lume moartă. Și atunci, din spre răsărit, se arată ca o stea cu coadă, care venea ca și gândul și luminoasă ca o dâră de raze ce ar pătrunde prin o spărtură de nouri, și cu cât se apropia, cu atât se vedeă că e o sabie de foc; iar la lumina ei se vedeă un în-ger într'un nor seăldat ca în sânge, și așa era de stră-lucitor, încât — la lumina paloșului, — par'că din straiete și din aripele lui picau stropi de pietre scumpe. Și cum ajunsese, se și lăsă din sbor și prinse a-i amenința pe oameni cu paloșul, carii, înspăimântați, începură a se dosi după copaci și prin tufișuri: iar sabia îngerului par'că topea și uscă tot, și ei erau din nou sub arsura parei.

Dela o vreme, pricepură însă că sunt goniți și se îndreptară spre partea unde-i alungă, trecură cu piciorul o apă din spre apus, și dând de o poartă de aur, neștiută până atunci, ieșiră, urmăriți de paloșul arzător, și intrară în păduri și pustietăți; iar în urmă, porțile raiului se închiseră, cheile crâșniră și din afară în broaștele lor, și îngerul le asvârli în văzduh.

Apoi, făcând un semn de tăere în patru părți a lumii, ca gândul se întinse un nor de pară peste împrejurimile raiului, și până și iarba se ofili, frunzele și poamele căzură; păsările sburătuiră și, cântând jalnic, își luară sbo-

rul spre depărtări; așa că rămase raiul ca un brad verde în mijlocul unei grădini înfrigurate de toamnă: însă cu zidurile prinse de pară pentru a nu se mai apropia ni-
meni de ele.

IV

Ziua a fost cum a fost, dar venirea serii înfioră cu groază pe cei goniți din raiu.

Soarele apus undevă, după niște munți, li se părea că acolo a murit și că nu are să mai fie ziuă niciodată: pădurile negre și goale din juru-le, păreau niște stânci ce întindeau brațele să-i cuprindă, pe când focul de pe ziduri, dădea codrilor o înfățișare de iad. Târziu, când răsări luna, ca o jumătate de ban de aramă, li se părea prin spărtura norilor un ochiu muștrător, ce-i privea de pe alte pământuri, ceea ce-i făcu să se ghemuiască unul în altul tremurând, să se uite cu spaimă în toate părțile și să se roage de D-zeu să nu-i mai pedepsească. Și simțurile le erau așa de încordate, încât la orice adiere a vântului, orice foșnet al frunzelor căzute le ridică părul în vârful capului, și pentru întâiași dată își mărturisiră că se tem: și se îmbrățișară cu atâta grabă, dragoste și grijă, ca și cum ar fi căutat unul în altul un adăpost. Și nu mult, auzul le fu izbit de răgete de fiare, de tropăiturile și sgomotele de luptă și de gemetele celor biruiți. Iar mai apoi văzură, la lumina înfricoșată a raiului, trecând pe lângă ei în goană, un cerb, urmărit de un leu, leul fugind în spinare cu ursul; vulpea cu rața în gură: iar lupul, dosindu-se cu un miel sfâșiat.

Oamenii atunci înțeleseseră că pricina astor nenorociri e tot păcatul lor și par'că simțiră tot sufletul deșirându-li-se și golindu-li-se și de drojdia de dor, de bine, de or'ce nădejde, și se văzură cu adevărat numai ei în lume.

Iar când pierzi vreo nădejde scumpă, nu știi cu ce să umpli golul.

Îți alegă sufletul în toate simțurile făpturii tale; doar-doar o găsi o alinare.

Dar ei erau îmbrățișati; își simțeau răsuflările calde ca niște mirosuri știute, însă de astă dată amețitoare. Nările li se lărgiră cu căldură și se sărutară cu dragoste înecătoare, după care își simțiră trupul înfiorat de o dorință ciudată și uitară unde sunt, ce au fost și ce fac. Fericire ce n'a ținut mult, dar care le schimbă cu totul rostul gândurilor. Ei se uitară unul la altul cu ochi strălucitori și vorbiră zâmbindu-și cu bucurie:

— Vezi, de astea noi nu am știut. Dacă știam, vorbi femeia, poate nu mai căutam altă fericire și nu mâncam din pom. Hai, să ne rugăm, urmă ea, poate ne iartă D-zeu și atunci om ști noi altfel cum să ne orânduim rostul vieții.

Și nu se îndurau să plece de lângă locul unde au dus o viață așa de dulce și se apropiară sfioși de porțile raiului, și ingenunchind, porniră a se ruga.

Așa e tot omul: de pierzi ceva de preț, deși știi bine că nu ai să l mai ai niciodată de sute de ori il cauți în locul în care a fost și îți se pare că e încă acolo; o avere de o scapi din mână, de mii de ori te învârți pe lângă cei ce ți-au luat-o și par'că crezi că tot au să ți-o mai dea.

„Zorile îi apucară rugându-se, dar nimeni nu se arătă. Ziua însă — se spune că — trecu pe deasupra lor ciocârliă și atunci ei, după ce îi spuse jîtia, se rugară

— Dragă păsărică, oprește-te din mers și te suie la D-zeu și roagă-l să ne ierte, că nu vom mai mânca din pomul oprit.

Ci-că păsărica s'a înduioșat tare și a prins a se sui în sus.

Vânturile o întrebă, unde se duce; iar ea răspunse mândră:

— Mă suiu, mă suiu la D-zeu, mă suiu, la D-zeu, mă suiu!

Și tot s'a suit și s'a învârtit, de nu s'a mai văzut de cât ca o gămălie de ac și s'a pierdut în nori, de nu-i se auzea decât cântecul. Iar D-zeu, de supărat ce era, a poruncit vântului turbat și a repezit-o jos, la care dânsa, împinsă de frica căderii, începù a chiscui: pic! pic! pic! și căzù în niște iarbă uscată. Dar îndărătnică și inciudată de vânt, prinse a se sui din nou strigând: Iar mă sui, iar mă sui!

D-zeu, văzând așa, a blestemat-o ca toată viața, și ea și urmașii, și urmașii din urmașii ei, așa s'o ducă, suindu-se și coborându-se dela cer cu nădejdea de a-l ajunge și a vorbi cu Dumnezeu.

Și de atunci ci-că ciocârliă se tot suie și se coboară îndărăt, învârtindu-se și vorbind cu vânturile.

V

Dar pe când ciocârlia se tot suiă la cer și se coboră fără nici o ispravă, iar ei se rugau, Adam și Eva dădură de altă năpastă. Vorba românului: „Capul să fie sănătos că belele curg gârlă.“

Scaraoțchi, ca unul ce se simțea cu musca pe căciulă, înțelese că unul din urmașii Evei, va să-i sfarme lui capul, iar nu șarpelui, și rămase pe gânduri.

Se puse pe o piatră în fundul ladului, cu coada între picioare și cu capul în mâni, și prinse a se clinti su-părat.

Toate le-a întors el cum le-a întors, dar asta i-a dat de sfârșit: „Unul din urmașii femeii, să-i sfarâme capul lui; un lut, pe care el l-a făcut să-l strivească. Și iar planurile în capul lui prinseră a se învârti ca o morișcă. Și deodată se lovî iar cu palmele peste genunchi și, ridicându-se în sus, trimise după Michiduță.

Gândul lui era să fure pe Eva.

— Să te duci, să vezi ce fac cei doi oameni, vorbi către drăcușor.

Și iată-l pe Michiduță iar în plimbare, și nu găsi de cât numai pe Eva singură, rugându-se la poarta raiului. Căci iată ce se întâmplase:

Stătuse ce stătuse cei doi oameni o zi, două, fără să mănânce o roadă, dar dela o vreme, gura prinse să li se usuce și fălcile să le lase o umezeală sărată, iar sub piept simțiră un gol și o dorință izvorând dela inimă, care le făcea o poftă nebună de fructe de care mâncau.

în rai de obicei. Acum ar fi mâncat mai multe, însă de unde? Ba dela o vreme ochii li se pînjeniră și slăbiră. Le era foame. Și nu știuseră pînă atunci nevoia de a se hrăni, ca să fie cu puteri și în viață. Omul căută de ale hranei și nu găsi nimic prin prejur. Atunci el îi vorbi femeii să se roage ea singură, că el se duce ceva mai departe după ale gurii.

Și acum femeia vorbea, istovită de foame: „Ce ne facem noi?”

Iar drăcușorul iar îi trecu ca un vînt pe la nas și îi șopti:

„Să-l lași!”

Femeia se frecă la ochi: Cine i-a vorbit?

Pe cine să lase? Par'că glasul ăsta îi mai spusese odată ceva, și nu-și amintea când și cum, căci nenorocirile trase o zăpăciseră. Și, fără să vrea, cum o seca foamea, o cuprinse o așa ură pe bărbatu-său, că îi veni să lase și rugă și raiu, și să se ducă unde o vedea cu ochii. Și gândi: „Dacă ar fi fost el mai tare la suflet, nu mi s'ar fi potrivit mie ca un prost”.

Scaraoțchi, cum auzi, de bucurie sărută pe Michluduță și repede se schimbă într'un tânăr frumos, cu plete de noapte, cu ochi ca două mure, alb ca floarea de crin și doar cu un pic de mustăcioară neagră și zâmbitoare de asupra gurii; însă ciudat: cu picioarele de capră și cu ghiare de urs, iar pe cap, cu două cornițe roșii, ca două pene de cocoș și îmbrăcat cu straie roșii bătute cu stele. Și din doi draci, făcând doi armăsari cu aripi, și din unul, o trăsură cu roatele de foc, plecă fulgerând văzduhul cu lumina lui și poposi înaintea Evei.

Femeia se înspăimântă și vrù să fugă; dar Satanael îi făcù semn să se liniștească:

„Nu te teme, îi vorbi el, sunt binevoitorul tău. Ia privește ici!“

Și, ridicând palma, în fundul ei, era o oglindă, și ea se văzù așa de slabă și de urâtă că se trase înapoi. „Și iată cum ai fost“, și îi arată cealaltă palmă cu altă oglindă cu un chip alb, de albeața unui crin stropit cu sânge, plin de viață și cu două gropițe în obraz; părul doar nu i se schimbase după chipul din oglindă, și ochi.

„Ai văzut cum ai ajuns? urmă el, și de'i mai trăi cu Adam, ai să ajungi sluga lui și de batjocură, și are să te hrănească cu rădăcini. Iar dacă vrei să fii stăpână pe tot ce se vede, vino cu mine și te voiu duce prin luminile cerului și te voiu hrăni cu roade dulci ca ale raiului. De nu, mori de foame, că D-zeu nu te mai iartă. Eu am auzit de osânda ce v'a dat și fiindcă nu am soție, m'am rugat de stăpânul vostru, să te iau pe tine dela podoaba de bărbatu-tău și să te mântui de necazurile ce te așteaptă“.

Femeia se uitase la tânărul frumos, ascultase și vorbele lui, și se însufleși. Dar tot mai mult se uită la el, decât se gândeà la ce-i vorbise. Era mai frumos ca bărbatul său, și trupul i se încălzi, și par'că nu-i mai era așa foame, ci simțea o apropiere sufletească de acel băietan cu atâtă dragoste către dânsa, nările i se lărgiră și trupul i se înfioră de o gădilare ascunsă a sângelui ei tânăr și repede și mult ar fi vrut să puie și el mâna pe ea ca Adam.

Iar demonul, demon: numai o vrăjise cu ochii lui plini de neastâmpăr și de descântec drăcesc și nu îi împlini

voia, ci, lăsând-o într'o clocotire din ce în ce mai mare a simțurilor și într'o arsură dornică a inimei, o întrebă :

— Hai, mergi ?

— Merg ! vorbi ea hotărât.

Dar când vrù să puie piciorul pe scara calescei, tot sângele par'că i se liniști, și-și aduse aminte că nu-și sfârșise ruga începută către D-zeu și se temù ca nu cumva uitarea asta să fie și ea vreun păcat și vorbi :

— Lasă-mă să-mi sfârșesc ruga către D-zeu, și mă duc unde ți-o fi vrerea.

— Fie ! glăsuì el, care socotea că fața lui D-zeu e cu totul întoarsă dela ei.

Atunci ea, căzând în genuchi, împreună mâinile și vorbi :

— Și Doamne, dacă mai suntem sub aripa ta păzitoare, nu mă lăsa . . .

Și în ruga ei, ea deși slabă, așa era de strălucită și așa îi părù demonului de frumoasă, încât, cât era el de Scaraoțchi cu inimă de munte, i se muiâ firea și vrù s'o cuprindă cu ghiarele s'o sărute.

Dar când ea vorbi cuvântul „lăsa“, o șfichiuire de foc se făcù în senin ca o fluturare de sabie și așa trăsni, încât, și cal, și butcă, și Scaraoțchi, se schimbă într'o pulbere neagră de abur și se împrăștiă.

Tocmai atunci veni Adam cu niște rădăcini dulci și-și găsi nevasta căzută la pământ, și de frică, și de rușine, și de evlavie pentru puterea lui D-zeu.

— Ce ți-e ție, roaba mea ? întrebă el.

Ea se ridică și glăsuì, domol și rușinoasă :

— Nu-i nimic. Am auzit un sgomot din cer așa de mare și o lumină așa de orbitoare, încât am căzut.

— Aista poate e un semn, răspuse el, să plecăm și de aici. Dar să ne rugăm înainte, să nu se mânie așa de tare pe noi.

Iar femeia zâmbi. Vorba celuia: „Ce știe satul, nu știe bărbatul”. — Ce știau gândurile ei, numai ea și le tâlmăcea și ghicise că și asta fusese o ispită. Dar chipul frumosului demon nu-i pierea din minte și, cu cât se gândea la el, cu atâta i se înfiora trupul de ceva dulce, setos și dornic, — și-și prinse bărbatul și-l sărută.

Cu toate astea, când se liniștiră și se văzură câtuș de nenorociți, se puseră iarăși pe plâns și pe rugăciune.

Și treisprezece zile încheiate stară în rugă și jale la poarta raiului și, afară de ciocârlie, nu li se arată nici o muscă, decât că acelaș soare răsări și apuse pe cerul pustiu de nori și aceeași lună și stele lumină întunericul nopții.

Treisprezece zile de nenoroc și de neizbândă. Și de atunci ci-că numărul treisprezece e sorț de pricină.

A patrusprezecea zi, văzând că nici ciocârlia nu se arată, își luară nădejdea, și dela D-zeu, și dela raiu și, sărutând porțile nemuritoarei grădini, plecară prin păduri, îngrijorați și înfricoșați și de umbra lor, prin locuri uscate, mâncând rădăcini și coajă de copac, până ajunseră la o apă repede ce tăia un câmp în două, verde de o parte și plin cu holde coapte de alta. Malurile erau strejuite de răchiți pletoase, și apa era așa de limpede încât i se vedeau pietrele, și undele sclipeau la soare ca niște fulgerări de argint.

— Să ne oprim aici, zise Eva obosită, cu gura arsă și cu sufletul uscat de sete, pe care nu și-o putea lă-

muri ce e și cum s'o astâmpere. Cine știe ce om găsi 'nainte! Și se așezară jos.

— Ce frumos e aici! urmâ ea; par'că e al doilea raiu!

Și amândoi urmară să se minuneze de frumusețile sălbatice ale firii.

Și în raiu era frumos, unde firea putea să fie mai măreață decât aci, dar când îl stăpâneau, frumusețea era în ei și nu știau să puie preț pe dânsa.

Astăzi, când erau așa de departe de atâtea podoabe, cele puține găsite li se păreau multe, și iar plânseră.

— Dar și aice e frumos! grâl Adam, ștergându-și ochii de lacrimi și, cuprinzându-și nevasta, o sărută.

Spre miazăzi, dincolo de ape, la sfârșitul câmpului de holde, se ridicau niște munți acoperiți cu verdeață, iar soarele era la toacă.

— Să ne oprim și aici, urmâ el; uite colo pe acele înălțimi de verdeață și uite soarele pe întinderea hol-delor ce puzderie aurie lasă, de par'că s'a pus să le ia cu el.

Și deși firea era sărăcăcioasă cu cât o priveau mai mult, cu atât o îndrăgeau mai tare și nu se puteau sătura de mândrețea ei.

Și se așezară la umbra unei sălcii. Dar pe când stăteau și se uitau spre munți, deodată văzură niște păsărele că veniră pe celălalt mal al apei și prinseră a muia ciocul și a înghiți apă.

Pe femeie o ispitî fapta păsărelelor, și simțea cum răcoarea apei o învăluia și îi năvălea pe nas, pe gură și îi ispitea sufletul uscat de sete.

Trebuie, își vorbi ea, să fie bună, de iau păsărelele

dintr'însa cu atâta grabă și poftă ; și, aplecându-se peste mal, făcù mâna căuș și umplând-o, o duse la gură și, în setea nebună ce-i sbuciuma sufletul, fără să vrea, sorbi ca și cu mâna altuia ; mai luă un pumn, și încă unul, până nu-i mai prinî gura.

— Vai, Doamne, glăsuî ea, mare minune e și asta ; îmi lipsea ceva dornic și nu știam ce. Și îmbiâ și pe Adam să bea.

Dar dela început el nu voi : să temea ca după îndemnul ei să nu dea iar peste vreo boroboață cu Dumnezeu ; însă setea, ce-l mistuia și pe dânsul, îl făcù să guste și el din apă și o găsi tare dulce și se bucură ca de cine știe ce bunătați.

De acum, aice va înflori neamul omenesc, pe malurile acestei ape, care se va numi apa Iordanului. Aici vor fi colibe multe, turme și mai multe, și oamenii se vor tot înmulți și vor învăța unii dela alții cum să trăiască ; însă, până, atunci multe necazuri și ispite au dat peste Adam și Eva și copii lor, dupa cum voiu povestii altă dată.

TABLA DE MATERII

TABLA DE MATERII

	<u>Pagina</u>
Însemnări despre mine însumi	5
Noaptea Sfântului Andrei	15
Suflețelul	45
Firimiturile lui Dalib	61
Povestea Scânteușilor	69
Volintirii	77
Îngerul morții	87
Păcatul lui Adam	99

EDITURA LITERARĂ A CASEI ȘCOALELOR

- 1) *Sufletul grădinii* (Poezii) . Alfred Moșoiu 8 lei
- 2) *Păcatul rabinului* (Roman) . V. Demetrius 7 „
- 3) *Flori de lut* (Poezii) George Talaz 8 „
- 4) *Sonete* Alexandrina Scurtu . . 10 „
- 5) *Suferinți* (Novele) M. Pricopie 8 „
- 6) *Icoane ostășești* Maior D. Nicolescu . . 6 „
- 7) *Prăpastia* (Dramă) Mihail Sorbul 10 „
- 8) *Rața sălbatică* de Ibsen, trad. de L. Dragomirescu . 10 „
- 9) *De-atunci și de-acolo* (Versuri) George Ranetti . . . 10 „
- 10) *Poezii* Grigore Alexandrescu . 10 „
- 11) *Povestiri alese* * Corneliu Moldovanu . . 12 „
- 12) *Novele alese* Liviu Rebreanu 12 „
- 13) *Răzbunarea lui Moș Antohi* A. Mândru 12 „
- 14) *Ospățul* N. N. Beldiceanu . . . 15 „
- 15) *Ilderim*, de Regina Maria, trad. de I. Peretz . . . 12 „
- 16) *Premergătorii* I. Peretz 6 „
- 17) *Syon de pretutindeni* (Poezii) Dragoș Protopopescu . 7 „
- 18) *Povestiri alese* I. Dragoslav 12 „
- 19) *Syon-arii din necunoscut* . . Eugeniu Speranția . . 10 lei

